

דין תערובת חיטים ואורז או תערובת מיני דגן ואורז

העושה עיסה מן החיטים ומן האורז – מתנ' פ"ג מ"ז, ומ"י.

אם צריך שיעור חלה בחיטים – בירושלמי חלה פ"ג ה"ה אמרו על משנה זו מתניתא דלא כרבן שמעון בן גמליאל דרבן שמעון בן גמליאל אומר לעולם אינה חייבת בחלה עד שיהיה בה דגן כשיעור, ונחלקו הראשונים בגירסת הירושלמי הרבה ראשונים גורסים מתניתא דלא כרבן שמעון בן גמליאל וביארו שבמשנה מבואר שכל שיש בה טעם דגן חייבת בחלה אפילו שאין בה דגן כשיעור ולדעת רבן שמעון בן גמליאל אינה חייבת בחלה עד שיהיה בה חיטה כשיעור חלה ואפילו הרוב הוא אורז, אבל הרמב"ן גרס בירושלמי מתניתין כרבן שמעון בן גמליאל וביאר הרמב"ן שראיית הירושלמי אינה ממשנה הזו אלא ממה ששנינו במשנה י' הנוטל שאור וכו'.

מחלוקת הרמב"ם והראב"ד כמו מי ההלכה – הרמב"ם פרק ו' מביכורים הלכה יא פסק כפשטות המשנה שאם יש בה טעם דגן היא חייבת בחלה, הכסף משנה מבאר דאפשר שהרמב"ם היה גורס מתניתין כרשב"ג אלא שמפרש מ"ש מתניתין כרשב"ג עד שיהא בה דגן כשיעור, לא כשיעור חלה קאמר, אלא כשיעור שיתן בה טעם דגן, הרדב"ז כתב שהגירסא בגמרא מתניתין דלא כרשב"ג, והה"נ לפי דעתו של רשב"ג כדי לחייב בחלה הוא רק באופן שיש בעיסה עצמה שיעור חלה מהדגן לבדה, אבל המשנה חולקת על רשב"ג וס"ל שאזלינן בתר טעם דגן, והרמב"ם פסק כסתמא דמתניתין.

ובראב"ד בהל' ביכורים השיג על הרמב"ם שהלכה כרשב"ג שבעינן שיהא שיעור חלה של דגן בעיסה, ואין האורז מצטרף להשלים את השיעור אך אין צורך שיהיה רובה מדגן, כדבריו כתב גם הרשב"א (פסקי חלה שער א' חלק ב').

תערובת חיטים ואורז לענין מצה – גם לענין מצה כתב הראב"ד חמץ ומצה (פ"ו ה"ה) שרק הדגן נחשב כלחם, ולכן כדי לצאת ידי חובת מצה צריך שיהא כזית בכדי אכילת פרס וצריך לאכול את כל הפרס, וכ"כ הרשב"א בפסקי חלה.

הטעם שעיסת חיטה ואורז נחשבת כדגן – עי' ירושלמי פ"א ה"א דהחיטים גוררים את האורז להיות כמותן, ובגמ' זבחים (עמ' ע"ח) משמע דהטעם שהעיסה חייבת בחלה הוא משום שטעם כעיקר, וברמב"ן הלכות חלה כתב שהטעם שעיסה זו חייבת בחלה הוא משום שהחטים גוררים את האורז

וכמו שאמרו בירושלמי ומה שהגמרא בזבחים מביאה ראייה מדין זה שנותן טעם ברוב אסור מהתורה הוא משום שאם טעם החטים היה בטל לא היו החטים יכולים לגרור אחריהם את האורז, והרא"ש בהל' חלה אות ט"ו תמה על הרמב"ן הרי טעם כעיקר במין כשאנו מינו אסור מהתורה וכיון שהאורז מעורב עם החטים האורז נהפך להיות כמו החטים ממש ונחשב בטעמו וממשו של חטים.

קמח שאר מיני דגן שמעורב בקמח אורז או עיסת חיטים שמעורב בה קמח דוחן וכדו' – אי' בירושלמי לעיל (פ"א ה"א, א' ע"ב), וכמה דאת אמר אין לך בא לידי מצה וחמץ אלא חמשת המינין בלבד, ודכוותה אין לך מגרר עם כולן אלא חטים ושעורים בלבד, רבי הילא בשם רשב"ל לא שנינו אלא העושה עיסה מן החטים ומן האורז, ואינו נגרר אלא עם החטים בלבד, ועפ"ז פסק הרמב"ן (הל' חלה אות י"ג, עמ' רנ"ב), דאין לך גורר אלא החטים את האורז.

דעת הטור והרא"ש – הטור (סי' שכ"ד סעי' ט') פסק, העושה עיסה מהאורז ומהדגן, אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה אע"ג דרובה אורז. ועוד פסק (או"ח סי' תנ"ג סעי' ב'), ואם עירב אורז עם אחד מאלו המינים ועשה מהן עיסה, אם יש בה טעם דגן יוצאין בה וחייבת בחלה אע"פ שרובה אורז. ומשמע מדבריו, דלאו דוקא חטים אלא גם שאר מיני דגן וכתב הב"ח (י"ב) שלשיטתו לאו דוקא חיטה אלא ה"ה שאר מיני דגן, וכתב הש"ך (סקי"ז) שדבריו לפי דעת הרא"ש שחיוב האורז הוא משום טעם כעיקר, וכ"כ בפר"ח סי' תנ"ג ב', ועי' חזו"א דמאי סי' י"ג אות יג דפליג על הש"ך.

בדעת הרמב"ם – כתב בחק יעקב (סק"י) ובפרמ"ג (פתיחה כוללת ו' ז') שלהרמב"ם בתערובת שאר מינים לא בעי רוב ודי שיהא שיעור חלה וכזית בכדי אכ"פ, אבל להרשב"א בעי רוב, וכ"מ במשנ"ב תנ"ג (ס"ק י"ד) שכתב לענין מצה בתערובת שאר מינים צריך שיהא כזית בכדי אכילת פרס, ולדעת הראב"ד צריך רוב, ועי' שו"ע בסי' ר"ח סעי' ט לגבי קמח דוחן או שאר מיני קטניות עם מיני דגן שאם יש כזית בכא"פ ועשאו פת מברך המוציא וברכת המזון ואם אין בו כבאכ"פ מברך המוציא ועל המחיה, ולכאורה אם כן ההפרש בין האורז לשאר סוגי הקטניות הוא אם בעינן כבאכ"פ אולם בכל גווני אין צריך רוב.

אם הרוב הוא מקמח דגן ואין בו שיעור – דעת הפרמ"ג בפתיחה סוף אות ה', וכן נוטה המהרי"ט אלגזי חלה אות י"ד, שהאורז מצטרף לשיעור, וכ"כ במקדש מעט ס"ק כ"א שדעת רוב הפוסקים דחייבת, וכ"כ המשנ"ב לגבי מצה, אך החזו"א דמאי י"ג י' כתב שלדעת הרמב"ן המיעוט לא מקבל את דיני הרוב.

ר"מ

ר"ש

נח.

: העושה עיבה עם נבריו. בשופות וכי פטריק
בר חייל בעי קומי ר' ועירא ואפי' יש בשל
ספק חייב. צפ' הרוצח (דף קה). פריך ממתני'
ועור שמואל מחזירו עליו הראיה ומשני ספק
מחזיקין ביה דמיא וכו' (דף קה).

מפאה ולסם נשנית אוח צאוח: ה זח
המאמר מזואר היצ: ו נעשית עד שלא
נחגייר. רוחה צו נחגללה בחמים ונטמטה
צשעורים: ואם נולד ספק אם קודם

פקיקות נאמרו בגר' ד' לחיזי וד' לפטור
והם מוטל ובידו שלמי (ס) אמרין
מפרים ופרט דמיז מן השבט לומר
שומרה [הכתיב]: הקריאה. בתרגום
הגברי אמר פורת אל קרימת הגברי
פורת ואמר בירושל' (ס) כתיבא שם
ר' אלעזר מודה ר' עקיבא להם ענינים
הדיוט שגלה טבלה רבי הילא בשם ר'
אלעזר מודה רבי עקיבא להם ענינים
הקדש שגלה פסורה: א הושיעה יישה
מן האור. דלא מין דון און פסור מן
התלה: אם יש בה טעם דין חייבת בהיה
ואת"ש שאין בתמים ששבור ואמרין א מתני'
ללא כרבי"ג דרשב"ג אומר ללא עולם
חייבת בתלה עט שאין עט דגן כשעור:
ויצא בה ירי חובתו בפשה. מהא
דייקין צפקר כל הזוחים שנתעברו (ד)
(ט) דנותן טעם ציבור לאורייתא:
ה דמי שחבון דאס וטל ענל עמיקא
חייבת ונתנה לתוך עיקה פסורה אל יס
פרנסה ממקום אחר שיש לו עיקה חייבת
שיכול להפריש ממנה על זה הקא אחר מיד'
צק מפרשים ואין לו מפרשים מן החיזו על
הפטור לאורייתא שאין האסור בטל עמיקה
עיקה לאורייתא ונאמר לה קמי דחייב
קמי ממקום אחר ומפסורא (ה) רבעים לחייב
עלי לוי תשכון וואר"ם הילא מתפרק הרי

הורמה חלתה שיהיה הכל חמשה רצעים
שהוא שיעור חלה ואחר כך יערב הכל
ומזיא ממנו החלה החייבת לחמשה רצעים

בפרק בתרא נהן מדבר שהורמה חלתו
באמנע מטרת ועוד יכול לרפן ע"י סל
למאן דאמר הסל מנרף] ואס לאו שאין לו
עיסה חייבת נעשית זאת הפטורה כאילו

טבל ויוזיא ממנה החלה החייבת לה אילו
היתה כולה טבולה לחלה וזהו אמרם מוזיא
חלה אחת על הכל: ז' זיתי מסיק. הם
הזיתים שמלקטין צעלי צחים שהם צעלי

מסיק, כמו ענבי בציר ולשון מסיקה בזימים
כבצירה בענבים וזיתי ניקוף כענבי עוללות
מלשון כנוקף זית כעוללות (ה) בציר (שפיה)
המעשר וכשנחשדו עמהן מסיק ובציר דחייבין

וזיתי נקוף הם הזיתים שמלקטים העניים
גרגרים (ישעיה יז) זיתי נקוף והעוללות איני
צמסכת פאה (פ"א משנה ו) וכשנחמערצו זי

יין תרומה ותרומת מעשר ומפריש מהן לפי כולן
 או מעשר עני חין מויליחין אלא לפי חשבון^(א) ולא
 אי אפשר להפריש תרומת מעשר על הכל עד
 על הכל ועוד דכל מעשרותיו טבולים ואם לא

מלבד אותן המעורבות יוציא מהם המע
זיתי מסיק המעורבות עם זיתי נקוף הפט
ואם אין אללו זיתים אחרים יוציא מן הז
מעשר החייבים לכל ונחשב הכל זיתי מסיק

הוא שפירושו: "אם תהיה חסיד שלי, אז תהיה חסיד שלי".

הדבר המעורב מזיתי מסיק בלצד ושיעור מעשר ראשון ומעשר שני לפי חשבונות ומה מעשר על הכל לפי שיט בזה עון מיתה חסד שירב לחזור וליהם וליהם חזו

הורא שם לפי חשבון וחילול שני ונתינת ראשון

המפורשות צייתו חו' בענביו על הדרך
מין צמינו. כי'ל כגון שיחערב חטה ב
צמותן טעם כגון שיחערב חטי
א ז' ההלכה על דעת בית הלל שאומ

ק להעמידה כמאן דאמר יש צילה וי"ל דחלה
ה מענבים יין ומוזיס שמן ואח"כ מפרש ואם
מקום אחר והא בהקומץ רבה (דף 65.) גבי ר"ש
מסיק הכס לך קמ מן השום מן הדמאי והוי

חלה והכוונה צו ההלכה שיהיה בשמי העי
אין ענינו שחמערב העיסה כולה ויהיה הכ
המינים מטכרפין זה עם זה אבל ענינו
ומדבר זה כמו שאמר נגעו זה בזה ורור

בצטרומה גדולה שלא נחשדו עליה אבל הכא
מדקתני ואי לא מו"ל תרומה ותרומת מעשר
קנין משכחם לה ב"ק קח מן הנכרי כדאמר החס
דולה ואח"כ"ל לוחם מן השום ומעשר לפי חשבון

בחולין הרי זה אוקר כל שהוא ואם יש לו לא חני כדחני הכא משום דהאס מיירי בט איירי מדחניא במסכת דמאי והא דלא חני דאשמעינן לאפילו תרומה לפי חשבון כ"ש

כדי תרומת מעשר שצטבל אל תרומה גדולה להפריש על הכל משום דצדמאי הקילו דצדמאי וועער שזה לכל וזה לפי חשבון אל תדמי כיון דמניחין: "מניחין חיינו" בשלח הורמה קלסה

ל' פרנסה מפריש לפי חשבון וצבאין לו פר
דטבל בכל שהוא אמרינן בשיליה ע"א (דף
א אפילו הן ממין אחד. ואין מועיל לו
גבי נחסום שעשה שאור ל

מיינו כי האי דחמים באורו ומורו טעם וטעמא
 יייתי תחם תניא נמי הכי היינו מחנ' דהכא:
 אחת כיון דסופו ליחלק כדפרשי' בפ"ק (משנה ז)
 צירוף סל למאז דאית ליה כדפרשינו לעיל

עושה אותם צב' מקומות מקפדת היא נקי

מכילתא דר' יונה אמר היה לה מקום ללשון והיא
גריש מכילתא דכל ה' מינין מטורפין בירושלמי
צפ"ק

קב וזו קב: **וַנַּעַר** הקבין זה בזה אפילו מומין אחד. פי אפילו

דבר נתגלגלה ונטבלה לחלה: **וַתֵּנֶה** לתוך עיסת האורז. פ"י שאור
החמץ בעיסה מתוקנת דחולין או אוסר בכל שהוא. ואם יש לו
על הכל אבל אם אינו נותן בה טעם פטורה העיסה מן החלה:
שהקבץ של אשה אחת מין במינו חייב. פ"י בזמן שלשה אשה ב' ק

לנא החדש < - ב זרעים / תלמו

הודו

5

אחר ממש דקב חטים וקב שעורין וקב חטים אעפ"י שהשעורים באמצע אינן מצטרפין.

י"ז. שנינו בפרק רביעי⁷⁰ שני קבין וקב אורז או קב תרומה באמצע אינם מצטרפין, דבר שניטלה חלתו באמצע מצטרפין שכבר נתחייב בחלה.

ירושלמי⁷¹ קב אורז או קב תרומה אינן מצטרפין, קב הגוי אינו מצרף, קב מדומע אינו מצרף, קב מין אחר אינו מצרף קב אשה אחרת מצרף, קב שניטלה תרומה מצרף, ר' בון בר' חייא בעי קב קב חלה מהו שיצרף, תניא ר' חלפתא בן שמואל קב הקדש מצרף קב חלה אינו מצרף, מה בין הקדש [ומה בין חלה, הקדש] ראוי הוא לפדותו ולחייבו חלה אינו ראוי לפדותה ולחייבה.

י"ח. שנינו בפרק שלישי⁷² העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בו טעם דגן חייבת בחלה ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. פירוש אף על פי שהאורז אינו חייב בחלה דתנן⁷³ אלו חייבין במעשרות ופטורין מן החלה האורז והדוחן והפרגין והשומשמין והקטניות אם עשה עיסה מן האורז ועירב בתוכה מן [ה]חטים אם יש טעם דגן אף על פי שהאורז רבה על חטים ואין בחטים חמשת רבעים קמח כל שיש בכל העיסה חמשת רבעים חייבת בחלה, וכן פסק הרב רבינו משה ז"ל⁷⁴ כסתם משנה זו ותנן נמי⁷⁵ הנוטל שאור מעיסת חטים ונותן לתוך עיסת האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו פטורה אם כן למה אמרו הטבל אוסר כל שהוא מין במינו [ושלא במינו] בנותן טעם כל שיש בה דגן ואפי' פחות משיעור אם יש בו בנותן טעם

70. מ"ג.

71. פ"ד הל' ב'.

72. מ"ז.

73. פ"א מ"ד.

74. הל' בכורים פ"ו הי"א.

75. פ"ג מ"י.

חייבת בחלה, אבל בירושלמי⁷⁶ אמרו מתניתין דלא כרבן שמעון בן גמליאל דרבן שמעון בן גמליאל אמר לעולם אינה חייבת בחלה עד שיהא בה דגן כשיעור ר' יעקב בר אידי בשם ר' שמעון בן לקיש הלכה⁷⁷ כרבן שמעון בן גמליאל, וכן פסק הרב ר' אברהם ז"ל והכין מסתברא כיון דפסקו כן בירושלמי ועוד דלדידי קשיא לי אם איתא דאפילו אורז מצטרף עם החטין לכשיעור כל שיש בו טעם דגן א"כ למה הוצרך לשנות בריש פרק קמא⁷⁸ על חמשת המינין החייבין בחלה ומצטרף זה עם זה דהא על כרחן אית בה טעם אחד מהמינים שחייב בחלה ואפילו היה זה כזה בצמצום וכל שכן שאי אפשר שלא ירבה מין על מין אחר, ואי אפשר לומר דהתם לחלה דאוריתא והכא

לחלה דרבנן דהא קתני ואדם יוצ' ידי חובתו בפסח, ומנא נמי דייקי בזבחים בפרק [דס] התערובת⁷⁹ [ד]נותן טעם ברוב לאו דאורית', אלא נראה דההיא מתניתין דרפ"ק לרבן שמעון בן גמליאל נצרכה ואיפשר דנקטי לה ככולי עלמא.

י"ט. ומ"מ אף⁸⁰ לרבן שמעון בן גמליאל⁸¹ לא בעינן שיהא רובן דגן, ובירושלמי עבדי לה פלוגתא דגרסינן התם⁸² אמר ר' אילא בין כרבנין דהכא בין כרבנין דתמן עד שיהא רובן דגן וטעמא דגן רב הונא אמר [טעמה דגן אף על פי שאין רובה דגן, מתנית' פליגי על רב הונא] עירב בה שאר המינין עד שיהא רובה דגן וטעמה דגן, פתר לה במינין אחרים, מתניתין פליגא על ר' אילא [הנוטל שאור מעיסת חיטין ונותנה לתוך עיסת האורז] אם

76. פ"ג הל' ה'.

77. עד שיהא.

78. מ"א.

79. ע"ח א'.

80. בין.

81. נצרכה.

82. שם.

ואף על גב דרובה אורז, והא דקאמר דרב הונא פתר מתניתין דקתני עירב בה שאר מינין עד שיהא רובה דגן וטעמ' דגן בשאר מינין נראה לי פירושו בשאר מינין שאינן חשובין לעשות מהן פת כדוחן כדעת מר עוקבא משמיה דשמואל בעירובין פרק חלון⁸⁴ אי נמי שיש מינין הרבה בעירובין [ואפי'] משאר המינין [וכדעת ר' חייא בר אשי משמיה דרב דגרסי' התם אמר ר' זירא אמ' שמואל מערבין בפת אורז ופת דוחן אמר מר עוקבא לדידי מפרשא לי מיניה [דמר שמואל בפת אורז מערבין ובפת דוחן אין מערבין, אמר רב חייא בר אשי אמר רב מערבין בפת עדשים איני והא ההיא דהואי בשני דמר] שמואל ושדיוה לכלבא ולא אכלה ההוא דשאר מינין הוא דכתי'⁸⁵ ואתה קח לך חטים ושעורים ופול ועדשים ודוחן וכוסמין ונתת אותם בכלי אחד. מכל מקום שמעינן דגן ורוב דגן, והא דקא מתרץ נמי אליבא דר' אילא מתני' דקא תני אם יש בה טעם דגן

[יש] בה טעם דגן חייבת בחלה [ואם לאו פטורה], בגין מתניתין הדא דבתרא טבל אוסר כל שהוא מין במינו ושלא במינו בנותן טעם, ר' יונה הוה מסמך לר' זעירא שמע קוליה דר' אילא יתיב מתני דר' חייא בשם ר' יוחנן טעמה אעפ"י שאין רובה דגן [רבי יוסי בשם רבי יוחנן עד שיהא בה רובה דגן] וטעמה דגן אמר מחלפה הוא בידיה סימן הוא לן ר' יוסי כרב הונא, אלמא מסקנא דשמעת' דבני מערב' כרב הונא דלא בעי רובה דגן אלא טעמה דגן ור' אילא דהוה מתני משמיה דר' יסה משמיה דר' יוחנן רובה דגן ליתא דמוחלפת היתה בידו, ועוד דבגמרין אמרי' הכי להדיא בזבחים [בפרק] דם התערובת⁸³ דגרסינן התם [ב]גמרא [גבין] דם שנתערב במים אמר ר' שמעון בן לקיש הפגול והנותר והטמא שבללן זה עם זה ואכלן פטור, ואמרינן שמע מינה נותן טעם לאו דאוריתא מתיב רבה העושה עיסה מן החטין ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה

83. עח א'.

84. פ"א א'.

85. יחזקאל ד' ט'.

ואמר בגין מתניתין דבתרא טבל אוסר כל שהוא מין במינו ושלא במינו בנותן טעם נראה לי דהכי פירושא אמר לך ר' אילא הא דקא תני רישא אם יש בה טעם דגן חייבת לאו דוקא אלא טעם דגן ורובה דגן ולא קתני הכי אלא משום [ד]בעינן למתני אחריה משנת הנוטל שאור מעיסה של חטים ונותן לתוך עיסת האורז אם יש בה טעם דגן חייבת ובהיא איצטריך למתני אם יש בה טעם דאחא לאשמועי' שהטבל אעפ"י שאוסר במינו בכל שהוא אינו אוסר שלא במינו [אלא] בנותן טעם.

דחלה⁸⁶ ולפי דברי ר' אילא דתמן אף מה שאמרו כאן פתר לה בשאר מינין פירושו בשאר מינין כגון אורז עם שאר המינין וכן חטים עם שאר המינין חוץ מאורז עד שיהא בה טעם דגן ורובה דגן.

ב. והא דקתני אדם יוצא ידי חובתו בפסח ואסיקנא בגמרא דמערבא דאפילו רובה אורז נראה לי דוקא בשיש בה כזית דגן בכדי אכילת פרס ובשאל מתערובתה אכילת פרס ויש מרבתי' שאמרו כל שיש בה טעם דגן ואפילו פחות מכזית מכדי אכילת פרס והראשון נראה לי עיקר.

ומיהו משמע שלא אמרו אלא עושה עיסה מאורז וחטים לפי שהאורז נגרר אחר החיטים [בלבד] אבל שאר המינין אין נגררין אחר החטים וכדאמר ר' אילא בשם ריש לקיש בפרק קמא דמכלתין

תוספתא⁸⁷ העושה עיסה מן החטים ומן האורז רבן שמעון בן גמליאל אומר אינה חייבת בחלה עד שיהא בדגן כשיעור ואין אדם יוצא ידי חובתו בפסח עד שיהא בה כשיעור.

86. ה' א'.

87. פ"ב ס"י א'.

זרעים. הלכות בכורים פ"ו

הדרב"ז (פ"ב)

ומ"ש אצל המדומע פטור מן החלה. משנה שם פ"ק (משנה ד):

ה חלות תורה וכו'. משנה פ"ק דחלה (משנה ו):

ו עיסת השותפים. בר"פ ראשית הגז. ומ"ש והעושה עיסה לרבים וכו'. מוספתא פ"ק דחלה: ו העושה עיסה מן וכו'. ירושלמי רפ"ה דמלא ופ"ק דחלה:

ה העושה עיסה וכו'. ספרי וט"ז וילף לה מדכתיב עריסות:

עיסת הכלבים וכו'. משנה פרק קמא דחלה (משנה ח) וזירושלמי (הלכה ה')

אפילו כמה הוא עיסת הכלבים ונראה מדברי רבינו שפסק כמ"ד דלפיו עשה גלוסקין והא מתין בזמן וכו' ואם אין הרועים אוכלין ממנה חפזת בשעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה ואם כן אפילו עשה כמלאו של שלמה ואין זה שום גריעות ולא שינוי ולא היכר מאחר שעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו ממנה שכבת לעיל בקומן העושה עיסה לבהמה ולחיה פטורה וכתב לקמן שאין חייבת אלא עיסה שסופה לאפות להם למאכל אדם ומפני שעיסת הכלבים דרך הרועים לפעמים לאכול ממנה כלומר שדרך אדם רועים לאכול מאותה עיסה או שאפאה ע"ד כן נקרא להם העשוי למאכל אדם ויחייב. וכתב הר"י קורקוס ו"ל דמשה"ל לא סיים רבינו ואם אין הרועים לפעמים ממנה פטורה כדמסיים במתני' לפי שכבר כתבו לעיל העושה עיסה לבהמה ולחיה וכו'. עיסת העוב"ם וכו' עד ה"ז חייבת בחלה. משנה פ"ג דחלה (משנה ה): ו עוב"ם שהפריש חלה וכו' עד פחות משיעור חלה. במנחות פרק רבי ישמעאל (דף ק"א:).

יא המערב קמח חטים וכו'. משנה פ"ג דחלה ומייתי לה דכפרס המעורבות (וזכיר דף ע"ח). להוכיח דבזמן טעם ברוב דלורייא דק"ל דמיירי אע"ג דרובא אורז. ומ"ש אפילו היה השאור חטים וכו'. משנה שם: ובמשמע ממשניות אלו שאע"פ שאין בחטים חמשת דברים כל שיש בעיסה חמשת דברים חייבת אם יש בה טעם דגן והרשב"א דפסקי חלה שלו כתב אצל זירושלמי אמרו (הלכה ה') מתמינן

דלא כרשב"ג דרשב"ג אומר לעולם אינה חייבת בחלה עד שיהיה בה דגן כשיעור רבי יעקב בר אבאי בשם ר"ל הלכה כרשב"ג וכו"כ הרשב"ג והכין משתמר כיון שפסקין כן זירושלמי ע"כ: ו הרשב"ג כתב באן על דברי רבינו אם יש בה טעם דגן. א"ל נראה מן הירושלמי וכו'. וכתב עוד אפי' היה השאור חטים א"ל והוא שיהא השאור מעיסה חייבת עכ"ל. והוכרח לומר כן מפני שהוא קוצר דאינה חייבת עד שיהא בה דגן כשיעור וכתב שאור אין זו כשיעור ולפיכך הותרך להמיר מתמינן דמחייב בשעשאה מעיסה חייבת. ויש לתמוה על רבינו שמאחר שכירושלמי אמרו מתמינן דלא כרשב"ג ופסקו שם הלכה כרשב"ג הרי דחלה למשה וזו מהלכה ולמה פסק כמותה. ואפשר שרבינו היה גורם מתמינן כרשב"ג וכן הוא בדפוסים שלנו וה"פ מתמינן דקמחי שהאור נגזר אחר החטים אינה חייבת בחלה עד שיהא בה טעם דגן כרשב"ג דהיינו כשיעור דקאמר רשב"ג כלומר שיהא בה דגן כשיעור שיהא בה טעם דגן ויש הוכחה לפירושו זה מדקמחי בתוספתא (דף ק"ח ע"ג) העושה עיסה מהחטים וההאור רשב"ג אומר אינה חייבת בחלה עד שיהא בה כשיעור ואין אדם יולא בה ידי חובתו בפסק עד שיהא בה כשיעור והשאל אי כשיעור עיסת חלה קאמר מה מעלה ומוריד וזה לענין גלגל י"ח בפסק אלא ודאי כשיעור דקאמר היינו שיהא בה טעם דגן כדפרישית ולא משמע ליה דכשיעור דקמחי נקטין עסק היינו שיהא בה כוית בכדי א"פ. חלה דדוחק לפרש כשיעור דרישא היינו עיסת חלה וכשיעור דקיפא כוית בכדי א"פ ועוד דמשמע ליה ז"ל דאע"פ דאין בו כוית בכדי א"פ יולא בה אדם י"ח בפסק וכו"מ"ש הרב המגיד בפרק ו' מהלכות פסח שהוא דעת רבינו והרמב"ן ז"ל:

עיסה

ישראל ומן התורה אין לה שיעור: ו עוב"ם שהפריש חלה וכו'. זה מובא ואפילו למ"ד אין קנין לעוב"ם בדרך ישראל מודה הוא בזה שהרי חיוב החלה בשעת גלגול ושל עוב"ם היא בשעת חיובה: ולמה לא חששו לה וכו'. וא"ת ומה אנו נריכים לזה הטעם והא לא מחזיקין איסורא מספקא ו"ל דרגלים לדבר כיון שהעוב"ם הפריש חלה דשל ישראל היא ותהיה אסורה לזר מן הספק קמ"ל כיון שיכול ישראל לעשות בהיתר גמור ללא מאסורא דרבנן שאמר שגריץ להפריש כשיעור ודאי לא חלה עיסתו בעוב"ם ומה שהפריש העוב"ם חלה טעוה

יא המערב קמח חטים וכו'. שם במשנה העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה וכו'. וכתב ר' יעקב בר אבאי בשם ר"ל הלכה כרשב"ג וכו' נוסחא משוּבַּח דא מתמינן כרשב"ג מתן פליג עליה דהורף ר"ל לפסוק הלכה כרשב"ג אלא ודאי הגירסא היא מתמינן דלא כרשב"ג דלא דבר בל"ש ית בה טעם דגן אפי' שאין בה כשיעור וטעמא דמילתא לפי שהדגן גורר את האורז להיות כמותו והיינו דנקט אורז ולא שאר מיני קטניות ודעת הרשב"ג לפסוק הלכה כרשב"ג כדפסק ר"ל וכן כתב גבי מזה בפסק והוא שאכל כוית דגן בכדי אכילת פרס אצל מדברי הרמב"ן נראה דאפי' אין שם כוית בכדי אכילת פרס יולא בה לפי שמדין גרייה הוא שהחטים גוררין את האורז וכן מובא בזירושלמי וה"ה לענין חלה אע"פ שאין בה דגן כשיעור חלה חייבת כמתמא דמתני' וכתב מתני' לקמן הנוטל שאור מעיסת חטים ומנן למחן עיסת אורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה והלא סתם שאור אין בו כשיעור חלה ואפ"ה אם יש בה טעם דגן חייב וכו"כ ר"ש עלה דמתמינן ואע"פ שאין בחטים כשיעור ואמרין מתמינן דלא כרשב"ג וכו' ויכין דאמרי' מתני' דלא כרשב"ג משמע דמ"ד הכי סבר דאין הלכה כרשב"ג ולכן סתם רבינו ע"ש סתמא דמתמינ': אפי' היה השאור חטים וכו'. משנה ככתביה בקמחן ומה שככתב הרשב"ג והוא שיהיה השאור מעיסה חייבת אולי לשיטתיה דבעינן שיהיה בה כשיעור חלה והכא נמי בעינן שיהיה השאור מעיסה חייבת אצל רבינו סתם לפי שהוא פוסק כסתם מתני' כדכתבינא ולפי זה אפי' שלא יהיה השאור מעיסה חייבת השאור של חטים גורר את האורז להיות הכל להם כיון שיש בו טעם חטה ומ"מ הרשב"א פסק בהרשב"ג ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

*ועי' ב"ר פ"א מ"ן [ועי' ב"מ] ז"ל

ז"ל. ונראה לי להביא ראיה לדברי רבינו דגרסי' בפרק כל הזנחים שנעשרו וס"מ נותן טעם ברוב לאו דאורייתא ומוחזק רבא עשה עסקא מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואע"ג דרובה אורז וס"מ נותן טעם ברוב לאו דאורייתא ואי איתא לדרי"ל דבעינן כשיעור מן החטים מאי מוחזק רבא לעולם נותן טעם ברוב לאו דאורייתא ושאינה הכא דאיכא שיעור מן החטים ולפיכך חייבת בחלה אלא ודאי ליכא לדריש לקט דלמח הלכה כרשב"ג ודוחק הוא לומר דמוחזק רבא ממנה שאלה הלכה:

יב עיסה שנילושה בין ושמן וכו'. צ"ל שעה (דף ל"ו). אמר רבי עקיבא מה מ"ל להם פטרי לעיסה שנילושה בין ושמן ודבש והקשו שם מדרינן עקיבא אדרינן עקיבא ומירנו הא ביום טוב ראשון הא ציו"ט שני ומשמע דלמח הוא אלא ציו"ט ראשון לא משום דבעינן להם עוין:

בין בתנור בין בקרקע וכו'. פרק כ"ד מנכרין אמר ליה אביי לרב יוסף האי כובא דארעא מאי מנכרין עליה א"ל מי סברת נהמא הוא גובלא בעלמא הוא מר וטורא קבע סעודתיה עליה וברך עליה המוציא להם מן הארץ וג' ברבא אמר מר בר רב אשי ואלס יולא בה ידי מוצתה בפסחם הא למדת דלמח הוא ומייב בחלה: **בין** שהדביק את הבצק וכו'. בפרק כל שעה אמר רבי יוחנן מעשה אלפס לא שגא הרמיה ולבסוף הדביק לא שגא הדביק ולבסוף הרמיה נהמא הוא ומייב בחלה ואלס יולא בו ידי מוצתה בפסחם ופסק רבינו כרבי יוחנן וכן בלכותא וכן הסביר הרמב"ן והרשב"א:

אבל העושה עיסה ליבשה בחמה וכו'. בפרק כ"ד מנכרין (דף ל"ו): מני רבי חייל להם העשוי לכותה פטור מן החלה ופירש"י ז"ל שאין אופין אותו בתנור אלא בחמה ואין כן דעת רבינו דל"כ אפילו עשאו עשאו כעין כעין לא היו חייבין כיון שכל מעשה בחמה אין מעשה חמה להם אבל להם העשוי לכותה היינו מעשה תנור אלא שאינו עשוי לאכול אותו בעשוי ומשום הכי אמרין דמעשיו מוכיחין עליו:

יג עיסה שלשה תחלה וכו'. פ"ק דחלה עיסה שחלתה סופגנים וסופה סופגנים פטורה מן החלה תחלתה עיסה וסופה סופגנים תחלתה סופגנים וסופה עיסה חייבת בחלה ומיהא אהא למד שכל שחלתה בפטור וסופו בחיוב או איפכא חייב בחלה ולא מפטור עד שהיא תחלתה וסופה בפטור וא"ת למה השמיט הקונצקאות וקפון חייבות בחלה וי"ל דהיינו קמה קלי שלשין אותו בשמן ואחר לישמו ואפיינו מפרקין אותו צדי' ומחזירין אותו קמה והכי משמע מן הירושלמי ואין צוה דרש דאי משום שהם קמה קלי ככר כח אכ"כ שאם

לש אותו חייב ואי משום שלשין ביון ככר כחז למעלה עיסה שנילושה ביון ושמן ודבש חייבת בחלה ואי משום דקופו להחזירו להיות קמה הרי תחלתה עיסה ופשיטא דחייבת:

ובן קלי שלשין אותו וכו'. היינו שחיתא המוכר בפרק כ"ד מנכרין (דף ל"ט). רב אמר שהכל נהיה בדבריו ושמואל אמר מיני מנות אמר רב חסדא ולא פליגי הא בעצה הא ברבא וכו' ופשיטא דלאו להם הוא:

יד לחם העשוי לברות וכו'. הכי מהלכין מהנייתא פרק כ"ד (דף ל"ז): וכבר נכתבו שאלה המדע רבינו דלמח העשוי לכותה היינו בתנור אלא שלא נעשה לאוכלו בעציה ולפיכך אם עשאה כעין ביה דבעמו שרואה לאוכלו כמות שהוא אם יתקרב לו דהא פסיק ומני לעיל שאין מעשה חמה להם כדאיתא בירושלמי ואינו מחלק רבינו בין אם עשאה כעין או למודים ומ"מ יש ליישב פירש"י דלעולם מעשה חמה פטורים אבל אם עשאה כעין יש לחוש שמה ימלך כדאיתא בירושלמי אבל אם עשאה לימודים לא חיישין שמה ימלך: **בין** כמח שיעור העיסה וכו'. פ"ק דעדיין שמואל אמר מיני מנות אמר רב חסדא ולא פליגי הא למדריס לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא קב ומחלה חייבים בחלה ומשהגדילו המדות אמרו חמשה רבעים חייבין ר' יוסי אומר חמשה פטורין חמשה ועוד חייבין ומה ככתב רבינו שני קצין פחות חומש היינו מדבריות דקב ומחלה ירושלמית דהיינו ששה לוגין ירושלמית שהם שבעה לוגין וצ"ל וחומש צ"ל מדבריות הם שיעור עיסה והם מ"ג צ"ל וחומש צ"ל כאשר כתב רבינו

ומאחר שבעה רבעי קב מדבריים וחומש הוא שיעור העיסה וכל רובע קב מהם הוא שש צ"ל עולה מ"ג צ"ל וחומש שיעור עיסה חייבת בחלה וע"פ זה יתבאר לך ש"מ רבינו שיעור העומר שני קצין פחות חומש הוא ע"פ המדה המדברית שהיא ג' סאין והסאה ששה קצין נמלאת האפה מ"ח קצין נמלאת עשירית שני קצין פחות חומש שכן ז' לוגין ועוד מדבריים ששה ה' לוגין לפוריים והיו דקמין כ"פ דעדיין חמשה רבעים חייבים בחלה שהלוג רביעית הקב הוא והרביעית אכזעיים על אכזעיים וכו'. ומ"ש שם משקל חק"ב לו מוזין מנרים פירוש כל זה הוא משקל דרה"ס וכל סלע ד' דינרים וכל דינר ו' מעין נמלך כל דינר משקלו דרה"ס וחצי וכל סלע משקלו ששה דרה"ס נמלך פ"ו סלעים עולים חק"ב דרה"ס ושני שלישי סלע הם ד' דרה"ס הרי חק"ב דרה"ס לפ"ו סלעים ושני שלישי סלע. ומ"ש כולם מנערפין לשיעור. משנה ברם חלה:

יב עיסה שנילושה בין וכו'. משנה בפ"ב דחלה (משנה ב') ואף על גב דבירושלמי (הלכה א') אמר רבי יוסי בר חנינא דמתניין כרבי אלעזר איש ברתומא משום רבי יהושע כלומר ולא כר"ע משום רבי יהושע הא רבי יוחנן פליג עליה החס ואמר ד"ה הא ועוד דאפילו לרבי יוסי בר חנינא כיון דמשום רבי יהושע הוא דאפליגו אפסר דר"א איש ברתומא בתייתא הוא וספיר דמי למימר

הכי דמקטן לן חמא כוומיה וכן פסק הרשב"א. ומ"ש או מים רותחים או שהרמיה מים וכו'. משנה פ"ק דחלה (משנה ו') המעיסה בית שמי פוטריין וצ"ל הלל מהייבין החליטה ב"ש מהייבין וצ"ל פוטריין ובפרק כל שעה (דף ל"ז): קמי עליה אלו היא המעיסה ואינה היא החליטה המעיסה קמה על גבי מוגלשין החליטה מוגלשין שגל גבי קמה פירוש מוגלשין מים רותחים רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביי זה חיה לפיכך ואמר לה זה חיה לחיוב וכו' ומ"מ מאי שגא המעיסה ומ"ש החליטה אמר רבי יהודה וכו' מברא מי ששנה זו לא שנה זו ופסק רבינו כלשנא דלמח זה חיה לחיוב וטעמו משום דפירושלמי פ"ק דחלה (הלכה א') שניה כלשון הזה וכת"ר לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא בהאפס בתנור חייב ויציא בזה בפרק כל שעה בגמרא דידן וכוין דתמיה כלשון חכמים החלף סבר דלמחלמא כוומיה והכי אמרין בפרק החלף (דף מ'). אע"א דחלטיה מעיקרא כיון דהדר אפייס בתנור להם קריין ביה. ומ"ש אם אפסא וכו' עד ואמר כך הדביק הצנץ. פלוגתא דר"י ור"ל בפרק כל שעה ופסק כר"י וכן פסק הר"ק והר"ש והרשב"א. ב"ן בקרקע פטור כ"ל כ"ד מנכרין (דף ל"ו): האי טרוקין חייבת בחלה מאי טרוקין וכו' כובא דארעא פ"י שטוין חפירה בקרקע ואופים שם. ומ"ש ואח"כ הרמיתן באש מלמטה כלומר ואין א"ל אם האור מהלך מן הצד ולא מלמטה דהא אפילו ר"ל מודה כדאיתא בירושלמי וטעמא משום דהוה דרך אפייס פה פורני. ומ"ש או שנתן לחמה חללין נלמד מלמתיין בפרק כ"ד מנכרין (דף מ'): דפת הבאה כסמין אס קבע סעודתו עליו מנכר המוציא להם מן הארץ וכוין דאיכרי להם חייב בחלה: **ומ"ש** אבל העושה עיסה ליבשה בחמה. בפרק כל שעה אמרין דמודה רבי וכו' ומ"ש או לנשלה בקדרה. הכי אמרין בירושלמי (הלכה ג') ר"ל אמר כל שהאור מהלך תחתיו אינו חייב בחלה אמר ליה ר"י ונלמד ע"י משקלה: **ובן** קלי שלשין אותו וכו'. בירושלמי פ"ק דחלה קמה קלי שעשאו צנץ חייב בחלה רבי יוסי רבי רבי יוחנן אמר והוא ששפאן משמע בדיא שאם לא אפאן פטור:

יג עיסה שלשה תחלה וכו'. שם פ"ק (מ"ה) עיסה שחלתה סופגנים

וסופה סופגנים פטורה מן החלה תחלתה עיסה וסופה סופגנים תחלתה עיסה וסופה סופגנים חייבת בחלה ופירש"י הרמב"ן שבעדמו הדבר חליי שאם תחלתה עשאה ע"ד להם או חייבת בגלגול אע"פ שלבסוף עשאה סופגנים ואם עשאה ע"ד סופגנים אע"פ שחלתה בלילה קשה פטורה וכן העלה הר"ש והר"ע וכו' ופירש"י להם העשוי לכותה אין אופין אותו בתנור אלא בחמה כעין ואלפוקי מפירוש ר"מ. ומ"ש וכן קלי. נמצא בסמוך: **יד לחם** העשוי לברות וכו'. בפרק כ"ד מנכרין (דף ל"ז): ופירש"י להם העשוי לכותה אין אופין אותו בתנור אלא בחמה כעין ערובה ומקוטפת כגלוקסאות נאות גלי דעמיה דללח עשאה כלמודים כסריס בעלמא שלא הקפיד על עריכתם: **בין** כמח שיעור העיסה וכו'. בפרק כ"ד מנכרין (דף ל"ז). אמר רבי יוחנן מעשה חמה להם כדאיתא בירושלמי ואינו מחלק רבינו בין אם עשאה כעין או למודים ומ"מ יש ליישב פירש"י דלעולם מעשה חמה פטורים אבל אם עשאה כעין יש לחוש שמה ימלך כדאיתא בירושלמי אבל אם עשאה לימודים לא חיישין שמה ימלך: **בין** כמח שיעור העיסה וכו'. פ"ק דעדיין שמואל אמר מיני מנות אמר רב חסדא ולא פליגי הא למדריס לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא קב ומחלה חייבים בחלה ומשהגדילו המדות אמרו חמשה רבעים חייבין ר' יוסי אומר חמשה פטורין חמשה ועוד חייבין ומה ככתב רבינו שני קצין פחות חומש היינו מדבריות דקב ומחלה ירושלמית דהיינו ששה לוגין ירושלמית שהם שבעה לוגין וצ"ל וחומש צ"ל מדבריות הם שיעור עיסה והם מ"ג צ"ל וחומש צ"ל כאשר כתב רבינו

אסור

יאל ידי מרור לא יאל כרכן בסיב ובלען אף ידי מזה לא יאל ע"כ בגמרא. ופי' כשבלע המרור לא יאל מפני שאנו לריכין שיטעם טעם המרור כפיו שהוא זכר לומרנו את חייהם וכשבלע מזה כיון שהמזה נגעה בפיו הוא לא אכילה ויאל וכשבלע מזה ומרור כאחד כבד רבינו שיאל ידי מזה ואע"פ שהמרור מפסיק בין מזה לפיו אינו חשוב המרור מפני טפלה למזה אבל כשכרך בסיב הסיב מפסיק וחשיב הפסק ולפיכך לא יאל אפילו ידי מזה זהו דעת רבינו וכן נראה מפיוש רש"י ז"ל. ובהשגות א"א זה שבש שאין זה טעם למרור וכו'. ונדמה לו לר"א ז"ל שמה שכבד רבינו בלע מזה ומרור כאחד ידי מזה יאל ידי מרור לא יאל שהמרור כטיפלה למזה שהוא נמית טעם למ"ש ידי מרור לא יאל ולזה השיבו שהוא שבש. ואין זו כונת רבינו אלא נמית טעם הוא מפני מה יואל ידי חובתו ממנה ואין המרור מפסיק וכמו שפירשתי למעלה:

ג אבל מצה בלא כונה וכו'. בראש השנה פ' ראוהו בית דין (דף כ"ח.) שלחו ליה לאזנה דשמואל כפאו ואכל מזה יאל כפאו מאן חילומא כפאו עד והתניא עמיס חליס עמיס שוניה חליס חרי הוא חליס חליס לכל דבריו כשהוא שוניה חרי הוא כשונה לכל דבריו אמר רב אשי לא לריכא כשפיהו פרסיס וכו' ע"כ. ופסק רבינו כן. ורואימי מי שכבד שהטעם שכיון שהוא יודע שהחילה הוא פסק והוא חייב באכילת מזה יאל אע"פ שלא נמחין ללאת ונאנס באכילתו אבל אם היה סבור שהוא חול ואכלה או שהיה סבור שאין זה מזה ואכלה לא יאל וזהו שלא הוכיחו בגמרא אלו הדלדלין. ודברי טעם הן: אבל בירת מצה והוא נכפה וכו'. ככר נמצא זה בסמוך: **ד אין אדם יוצא ידי אכילת מצה וכו'.** משנה וגמרא בפרק כל שעה (פסחים ל"ה.) כנחמס בראש פ"ה:

ה העושה עיסה מן החטים וכו'. ככר הראשון ד"ל "העושה עיסה מן החטים וכו'. ככר הראשון ד"ל "נ"ל והוא שיש בה דגן בית ככדי א"פ ויחללו ע"כ":

א טור שס וע"ש: **ב** טור ס' חמ"ג סמ"ג ללאן ע"ט: **ג** טור שס סמ"ג עין מ': **ד** טור ס' חמ"ד: **מצה**

ה העושה עיסה מן החטים וכו'. משנה במסכת חלה העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לא יואל בה ידי חובתו בפסח אין בה טעם דגן אינה חייבת בחלה ואין אדם יואל בה ידי חובתו בפסח. ורבינו כבד אס יש בה טעם דגן וממילא שאם אין בה אינו יואל. ובהשגות א"א נראה לי והוא שיש בה דגן וכו'. אבל מדברי הרמב"ן ז"ל נראה שאפילו אין שם בית ככדי אכילת פרס יואל בה לפי שמדון גרידה הוא שהטעין גוררין את האורז וזהו שהוכיחו חטים ואורז בדוקא וכן מצאנו בירושלמי והאריך בזה בהלכות בכורות וגם רבינו פרק ו' מהלכות בכורות עס שאר מנחות הכהן ככר משמנו וכו' חלה בקמח חטים וקמח אורז ומשעם דדוקא בחלו וכן עיקר: עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה יוצא בה ידי חובתו. אין הרועים אוכלין ממנה אינו יוצא בה שאין זו משומרת לשם

בדברי רש"ס בפרק ערבי פסחים (שם דף קט"ו.) ופירושו כך בלע מרור יאל מפני שיש בה טעם מרור בלע מזה ומרור אע"פ כשכבד מרור למודיה יאל הכא לא יאל ידי מרור. ומתן רבינו טעם למרור מפני שהמרור טפילה למזה ולכן לא יאל. והראשון ד"ל יאל יס לו

זמנים. הלכות חמץ ומצה פ"ו

אם אכל מזה שלא כדרך הנאה אם יאל י"ס עין מ"ש הרב המחבר לעיל פ"ה מה' יסודי התורה. וכת"כ פ' אמור גרסינן ובחמשה עשר יום למדע הוא חג המצות יום זה טעון מזה ואין חג הסוכות טעון מזה והלא דין הוא ומה אם יאל טעון סוכה טעון מזה זה שטעון סוכה אינו דין שטעון מזה מ"ל הוא חג המצות זה טעון מזה ואין חג הסוכות טעון מזה ע"כ. וזו גרסינן הפס הנה הוא חג הסוכות זה טעון סוכה ואין חג המצות טעון סוכה והלא דין הוא ומה אם יאל טעון מזה טעון סוכה חג המצות שהוא טעון מזה אינו דין שטעון סוכה מ"ל הוא חג הסוכות זה (חג הסוכות) טעון סוכה ואין חג המצות טעון סוכה ע"כ. וכתב הרב קרן אהרן במאי דשנו בשני הברייתות הללו והלא דין הוא דלזה אלתרין קרא למעוטי משום דאי לאו ק"ו לא היה אלתרין זה למעוטי דמחיקא מימי לרבינו. וממילא לי מנחל דלמאי אלתרין קרא למכתב זה גבי מזה למעוטי חג הסוכות ממנה וגבי סוכה למעוטי חג המצות מסוכה לא ליכתוב אלא או זה דמחיקא חג המצות או זה דמחיקא חג הסוכות ואינו ממעטס סוכה ממנה ומנה מסוכה. משום הכי כבד קרא זה גבי חג המצות ממשמעותיה דקרא ממשמעות חג הסוכות ממנה דהכי קאמר הוא חג המצות יום זה טעון מזה ואין חג הסוכות טעון מזה ומאלטרין קרא למעוטי חג הסוכות ממנה על כרחי למעוטי דאין חג המצות טעון סוכה דאי אמרת בשלמא דאין חג המצות טעון סוכה משום הכי אלתרין קרא למכתב הוא למעוטי חג הסוכות ממנה משום דאי לאו למעוטי קרא ה"א שחג המצות טעון סוכה מ"ל חג המצות זה שטעון סוכה טעון מזה זה שטעון סוכה אינו דין שטעון מזה. אלא אי אמרת דמחיקא חג המצות טעון סוכה לא אלתרין הוא דמחיקא למעוטי חג הסוכות ממנה דמחיקא מימי דמחיקא חג המצות טעון מזה דאלטרין קרא למעוטי חג ליכא ק"ו כיון דמחיקא טעון סוכה. אלא ודאי מדמיינע קרא חג הסוכות ממנה ע"כ למעוטי ג"כ שאין חג המצות טעון סוכה. וכן נמי אי היה כמחיקא קרא דהוא גבי חג הסוכות היינו ממעטס חג המצות ממנה מסוכה ממשמעותיה דקרא וחג הסוכות ממנה מדאלטרין קרא למעוטי חג המצות ממנה מסוכה ודכתיבנא לעיל:

ב ברכין בבב וכו' וכו' או בלען אף ידי מזה לא יאל. (א"ה) ולעין אס כך דבר אסור בסיב ואכלו עין בדברי הרב המחבר בפ"ד מה' מלכות אסורות דין י"ג):

זמנים. הלכות חמץ ומצה פ"ו

עיקר הדין טפלה לו ועוד מדע דהא אסיקנא כהא שמעמא מזה דלורייא ומרור טפלה לו ולזה הטעם בסמוך מזה לריכא הסיבה מרור אין לריכא הסיבה אלתא דמנה עיקר ומרור טפלה לו ולזה הטעם סמך ר"י אלפס ז"ל להשמיט מיימא זו וזוהי עלתה גירסת רש"ס ורמב"ם על כנה בלא שיעור ואם הראשון ד"ל דרך דרך פ"ה ז"ל וישר בעיניו ויחמך קושייתו דלוריא דלמוריא לפרושי מילתיהו טפי או בחירון חסוד מזה ישר כחו: **ג אבל מצה בלא כונה** חג המצות. פרק ערבי פסחים ועיקרם בראש השנה פרק ראוהו ב"ד (דף כ"ח.) גמ' ממת' דהחוקע למוך העור וגם בירושלמי דמיתומו פ"ק:

ד אין אדם יוצא ידי חובתו עד לפי שאין כהן מתן. פרק כל שעה (דף ל"ח.): **ה העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן יוצא ידי חובתו.** פרק ג' דמס' חלה ופרק המעורבות: **כתב הראב"ד** ז"ל "נ"ל והוא שיש בה דגן בית ככדי אכילת פרס ויחללו ע"כ": ואינו אויבר זו משנה ש"היה היא פרק ג' דמס' חלה אום כחות חביבה בלשון ר"מ ז"ל דמתן העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ויאל בה אדם ידי חובתו בפסח. ומימי לה במסכת זבחים פרק המעורבות גמרא מחגי' דמס' שנתערב במים ודייק מינה דעוין טעם כרוב דלורייא וכן פירש רבינו שמשון ז"ל וירושלמי גרסינן עלה מחגי' חלל כרש"ג דרש"ג אומר לעולם אינה חייבת בחלה עד שיהא בה כשיעור ע"כ. וכבר כתבתי כמה פעמים כי ר"מ ז"ל מחזיר לבטוח בזה החסור לשון הגמ' והרואה לדקדק בו ידקדק בלשון החלמוד ולכן קראו משנה חורה שעשה ארוכה קרה אבל מה אשוי שואלי דבר על דבר הראשון ד"ל שכבד כאן והוא כתיב בכל היה. וכן כתב הר"ם מקוין ז"ל בלשון ר"מ ז"ל אום כחות: עיסת הכלבים עד לגוש מזה. פ"ב דיניה (דף כ"ח.):

מסורת הש"ס

נא א מיי פ"ג מהל'
מקוואות הל' יט:
נב ב ג ד מיי שס הל' יח:

א"ל מין בשאינו מינו. שהטעם יכיר צו בטעמה מחיב ולקי מן החורה ובי אמר ריש לקיש בפיגול וזוהר של מין ומינו לזכא למיקס אטעמא וללא תשמע מזה נותן טעם צרוב לאו לאורייתא: ונשער מין במינו כמין בשאינו מינו. מין דהיקא דהיימין אטעמא כל כמה דהיקא טעמא

אלא מין בשאינו מינו בטעמא מין במינו
ברובא ^אונשער מין במינו כמין בשאינו מינו
^בדתנן נתערב ביין רואין אותו כאילו הוא
מים מאי לאו רואין אותו ל^אין כאילו הוא מים
לא רואין אותו דאם כאילו הוא מים א^י הכי
בטמל מביעי ליה ^גועוד תניא ר' יהודה אומר
רואין אותו כאילו הוא יין אדום ^דאם דיהה
מראהו כשר ואם לאו פסול תנאי היא דתניא
^הדלי שיש בו יין לבן או חלב והטבילו *הולכין
אחר הרוב ר' יהודה אומר רואין אותו כאילו
הוא יין אדום אם דיהה מראהו כשר ואם
לאו פסול ורבינו ^ודלי שיש בו מלא רוקן
והטבילו כאילו לא טבל ^זשני רגלים רואין
אותו כאילו הן מים ^חמלא מי חטאת עד
שירבו המים על מי חטאת ^טמאן שמעת
ליה דאית ליה רואין רבי יהודה וקתני
דסגי ליה ברובא אמר אביי לא קשיא

הוא יין אדום וקטני דבר
ברובא בני חטאת דבר
מין מבני משמאל אלא
במבני משמאל בל דר"י
ובמבני קאמור אין דם
במבטל דם אלאמין דם
מבני דם בל אבל
מבניא דלעיל דם מצי
פריך אחר ברייתא דמי
חטאת דשאני מין חטאת
במין דהוי מין
מבני דבר וכן לא מצי
פריך מברייא דמי
אפתי דמשום חטאת
קדשית דחשיבי אין דם
במבטל דם אבל מין
חטאת פריך שפיר דבר
מין חטאת חשיבי דהוי
ליה למימר דלא ליבטיל
והשאת נחת דר"א
רואי לא יתא חזר
בברייא דלעיל דם
גזלים במקום אין כיון
לבן וחלב במקום
דקאמרי דלעיל דמי
ברובא דהבא קאמרי דמי
כמי ברובא אלא רואי
כאילו הוא יין אדום אם
בטל ממאחור דמיא דר"א
אפתי דר"י מוכח דר"א
הוא מבני דקתני רואי
דלמא רבנן דמתני' אין
דלית להו מין אדום וי"ל
דר"א מאי אדום
גזלים דקתני בברייא
רואי לפי שחן במקום
מין חטאת מיני אפילו

ש"ן וְלֹא מִהֵנִי לִיָּה הִשְׁקָה דְּחִמְרָא מוֹיָאָה מִיקָרִי כְּדִלְמָרְרִין
 (דף א.) וְיִזְלֵל דִּהְכָּא מִיִּירִי כְּחִמְרָא מוֹיָאָה אִי נָמִי כְּחִמְרָא
 וְכֹל לִקְבֵּל רֹב מִיָּם שְׁאִין כֹּל הַיִּיטוֹת שְׁוִין כְּדִלְמָרְרִין צִפְרָק
 שִׁפְתָּה דְּרִי (עו.) אִי הַשְׁרוֹן לְחוּד דְּרַפִּי וְכֵן יֵשׁ לְפִרְשֵׁן צִפְרָק
 (פסד ק) לְחוּד נָתַן אִשָּׁא וְנָטַל כְּשֵׁר עַד רֹבֵץ וְסִי
 וְיִיִּירִי כְּנִמִּי פִירוֹת וְהִשְׁתָּא אִי בְּצִין מִיָּם אֲחֵמָי כְּשֵׁר וְהֵלֵא
 לְבָרֵךְ בִּירָא פִּירֵי הַגֶּפֶן וְלֹכֵל דְּבֵר וְבִצִין הוּא טוֹבֵל אֵלֶּא
 דְּרַפִּי וְנִמְוִיָּה אִירָא⁽¹⁾ לְנִימְרָא בְּשָׂאֵר מִיָּם פִּירוֹת כִּי מִיִּין
 מִקְוֹתֹת מִיִּנֵּן לֵא וְקָאִי אֲשֶׁר־מִשְׁקִין וְנִמִּי פִירוֹת וְהִזְכִּיר
 מִתְּמַחֵם⁽²⁾ לְמִשּׁוֹס דְּמִנֵּן: **דְּרִי** שְׂוֹאָה מִלָּא רֹקִינִן גְּרִינִין
 שְׂהִרֹק עֵב הוּא וְחוֹזֵךְ כְּנִמִּי הַמִּים וְאִשְׁנֵי טוֹבֵל בְּנִימִם
 קָאִא אֵלֶּא אִירִי־דְעִי לְנִימִי⁽³⁾ מִלָּא מִי גְרִילִים דְּרוֹקָא הוּא
 בְּיֹחַת לֵא עִי לְבִטּוּלִיָּהוּ דְּרִינִין שְׂעֻבְרֵי מִי הַמְקוֹה עַל פִּי
 שְׂחָבִיכו וְנָעוֹשׁ חֲצוֹרֵל וְסֹהֵר דְּרִי גְרִילִם⁽⁴⁾ מִי־מִסֵּה הוּא
 כִּי רֹקִינִין רֹאֲשֵׁי אֲחֻזֵּי כִלְיוֹ הַם מִים לְחוּדֵר אֲעִי־שׂ מִסֵּה הוּא
 מִמְּרָאָה שָׂאֵר מִי־אֲפִי־הָ כִּינֵן דְּמִין מִי־הַם הַם לֵא עִי
 אֵלֶּא רֹאֲשֵׁי אֲחֻזֵּי כִי מִלָּא מִי חֲטָאֵת הוּאִיל וְכֵן אִבִּי הַטּוֹמָאָה
 יְקוֹדֶשְׁתִּיָּהוּ לֵא עֲטִילִי אֵלֶּא בְּרוּכָא מֵאֵן שְׂעֻבְתָּה אִי דִּלִּית
 הַמְקוֹה וְקִאֲחִירָא דִּהִיכָּא מִלָּא מִרָאָה הַטּוֹבֵל לְמִרָאָה הַמְצֵל
 אִיחָת שְׁאִין מִרָאִינִין חֲלוֹק דְּכִין בְּנִימִם בְּרוּכָא וְלֵא אִיחָת
 אִילֹוֹ הַן יִין אֲדוּס לְהַחֲמִיר: ⁽⁵⁾ **הָא** דְּרִבִּיָּה. הָא דְּמֵאֵן לְעִיל
 כִּלְיוֹ הַן יִין אֲדוּס דְּרִבִּיָּה הוּא דְּמַחֲמִיר בְּצִטּוֹל כִּי הִיכִי
 כְּנִימִי כִי פִירֵשׁ קְבוּרֵתִים וְקָאִי לְפִירוֹשֵׁי מִרָאָה דְּמֵא
 אִין דְּמִי גְרִילִים לִינֵן וְחֻבֵּל לְעִיל⁽⁶⁾ שְׂאִינֵי מִינֵי לֵא שְׁוִין
 אֵלֶּא אֵלֶּא מִי גְרִילִים לְעִיל רִשִׁי־דֵּה מִי־הַם מִרָאִינִין וְסֻקְלָה לֵא
 וְלֵא חוֹעִיל לֵהֵם לְבָרֵךְ שֵׁלָּה דְּמִו לְנִי מִי־גִבִּים שְׂעֻבֵל מִסֵּה
 יִסְפָּא וְעוֹד מֵאִי קָא מִשְׁנֵי הָא דִּידִיָּה הָא דְּרִבִּיָּה אֲכִתִּי
 וְרֹאֲשֵׁי כִלְיוֹ הַן מִי־סוֹבֵר נָמִי בְּצִין וְחֻבֵּל רֹאֲשֵׁי כִלְיוֹ הַן
 נָעוֹט מִי חֲטָאֵת מִי־הוּא לֵא לְנִימְרָא כִּלְיוֹ הַן יִין אֲדוּס
 דְּרִין לֵא וְחֻבֵּל הַיָּא דְּרִבִּיָּה כִי דִידִיָּה הִיא מִרָאִינִין אֲחֵמָי
 הוּא לֵיָּה לְאִשְׁקֵיָּה מִי־כִי בְּרִיָּתִיָּה אֲמַתְיָתִיָּה דְּקִאֲרִמִיר יִי
 גְלִילִים מִיקָרִי אִשְׁנֵי מִינֵי לְגִבִּי מִי־כְּדִלְמָרְרִין בְּסֻמְקִין גִּבִּי ח
 הוּא תִיחָא בְּחֻסְפָּתָה דְּמַסְכַּת טְהוֹרֵת צִפְרָק שְׂמַחֲלִיל דְּסֵט
 כִּלְיוֹ הַן יִין⁽⁷⁾ כְּנִימִי אֵלֶּא מִי־גִבִּים מִרָאִינִין טְהוֹרִים וְאֵם לֵא
 וְהִיא פִירוֹשֵׁי לֵי שְׂוֹאָה מִלָּא רֹקִינִין וְהִטְבִּילֵי כִלְיוֹ הַן לֵא
 וְיִירִצֵּהוּ וְנָמִי עַל מִי־טוֹמָאֵת שִׁשְׁפֹּךְ רוֹבֵץ וְלִכְשִׁימֵלֵא טְהוֹרֵר
 דִּלָּין וְרִיעָה לְהַקְדֵּשׁ כְּדִלְמָרְרִי צִפְרָק כֹּל שְׂעָה (פסחים דף
 ה) הִיאֵלֶּא דְּרִבִּי טוֹבֵל מִי־סוֹרֵת מִי טוֹמָאֵת וְנָעוֹשׁ מִי מְקוֹה
 יִי־בִּהִיאֵלֵּא לֵא לֵא רֹאֲשֵׁי כִלְיוֹ הוּא יִין אֲדוּס וְהִכִּי כִי
 מִתְּחַוּוֹתָה וְרִינֵי דְּכִין לֵא בְּרוּכָא מִי חֲטָאֵת אֲחֵמָי דְּמִין
 וְלִי וְנִיבְרִיאָה דִּידִיָּה וְנִיבְרִיאָתָה לְעִיל רֹאֲשֵׁי כִלְיוֹ הַן לֵא

וראין טעילה עולה לכלי זה אלא אם כן שפך מהן עד שירצ ליכנס לחבור ממי המקוה כדי להפקיע כל מראה היין הימנו השחא נמי כשהוא לכן רואין אותו כאלו היה אדום אם ^[17] מנוגע על כן זה שהמים הנכנסים לחבור יש להן שיעור להפקיע מראיו כשר כלומר עתה לא טעילה ואם לאו פקול אלאה משערין מן חבתי כתיב בשאלי מינו ולהסתייר ללא ליצטל ברובא כל דהו: **תנאי היא.** דרנן פליגי עליה דר' יהודה וכוותאיה קיימינן: והבבלי. ולא שפך מה שצמחו הולכין אחר הרוב אם לא היה חזין יין כיון שטעילו ונתמלאהו המקוה ורבו המים על היין טעור: ^[18] (בבלי¹⁸ הוא יין) (אדום) ^[19] דלי שהוא מלא רוקן גרסינן: **בבלי¹⁹ הוא יין טהור.** עשרה עבד וחוץ צפני המים ואינו צנול צמים ומלא לאו דוקא ^[20] אלא אידי דצני למיתי ^[21] מלא מי רגלים דדוקא הוא להשמיעין רעותא ללא צני לצטוליהו דכיון שעברו מי המקוה על פיו ונשקו לאותן שצמחו נעשו חזר וטהר דמי רגלים מין מים הן שמי מין מלא רוקן: **רואין ^[22] אותו בבלי²² הן ימים.** כלומר אם על פי תנאי חזקתו מנקת ממנה שזר מים אפילו היה יין דמין מים הן לא צני רובא לצטולי אלא רואין אותו כו': **בבלי מו' השואל.** הואיל והן אב הנומאה וסמיך משום קדושייהו לא צטלין אלא ^[23] ברובא: **עוד שירידו הבמים.** און טעילה עולה לכלי עד שיספוך יומת מחזי שזר כל כי שרצו המים הנכנסים על מן חטאת: **בבלי שבעת ימי ^[24] דהו' דאמר רואין אותו יין.** (שבעת לילה) לאחר רואין אותו כאלו הוא שנה ממנה שזר: ^[25] וקתני. היכא דשזר מראה הצטל למראה הנוצטל כגון מי תפואת שאר מראיהן חלוק דקאי ליה ^[26] ומצטל ברובא ולא אמרינן רואין אותו כאלו הוא יין אדום להסתייר: הא

דמי (תחתא) וראין דאציא כ"י הא בראין כזה אפילו רבנן מודו שהרי רש"י דמי רגליהן חן כמים ומין מים ויהי נמשע לענין השקה אלה דליה חן וראין ה"י חן שאינו מין משם מן מקוה קדילעל בברייתא וא"ר חזני מוכח דאיהו הניד דקאמר איהו דמיל דמיל בעל ה"י דמילכן בן מוטא דמילכן בריבית לא אומרין דאיהו ממשע דהא כהא תליא רבנן דמתני' ויכינוהו דסבירי מין במינו בטל ואפ"ה מחמור ואמרו וראין במתני' דמין במינו ולא במיכור בטול לן ידועה חתומה תוספסת דמי רגליה לא אמינא דמינן דאיהו ואפ"ה דאיהו מים בתעלעל במיני מניעין ופקע מיתויהם שם ופסח חן מלא מן רגליה לא דוקא אלא מניח בחסור וראין חן כאלו מן ארס ואם ש"י רגליהם לך כן שאם חין מן חין משנין מראית המים טמא דלא מנחיה להו השקה דליא מנא דמי ניהו ואם לאו טהור והשאת דייק ליה מאן שמעת ליה כן האי גבי מן רגליה דאית ליה חן ר"ה חן דאמרו לעיל גבי חין וזלכו רבנן כאלו

חשבה שלמה על ח"א (6) חשבה דסביר לאו ח"א וא"ה ח"א

בו הים א"כ עלו לו טבילה כיון שהים עברו על שפתו והכי ק"ל כרבא דאמר רבי
מארי: [א] ביטולא משום דהמים עברו עליו דהא חוה היה כיון במינו היה שיהא שם
מחיה: [ב] אם מעט כל כך שהמים שנשכנסו לתוכו: [ג] ארס גרסין דלי: [ד] דוקא קרני שחר
אותן כאלו: [ה] ליה דאית לה רצואו אותו (גרסין) "היה לה ארס דשפכני ליה: [ו] שלו
וקנתי שלו ונמחק: [ז] ליה לבס את מי נמחק: [ח] החרה ברובא את ע"צ: [ט] בשאינו
ביתקטול שרש דולול: [י] טובא אבל כלי: [יא] השתנוי חלה: [יב] איכא לאקמא שבי
שלל התמא משתמחינן הסי: [יג] למעתי ולא מי אתו מ נמחק: [יד] גלגים מין מים:
[טו] דהא דתני מן גרלים אתו אותו כאלו תיבת דוק נמחק: [טז] כמין בשאינו מינו: [יז]

עין משפט
נר מצוה
ה
א מ"י פט"ו מחרמות
ה"ד

ב מ"י פ"ו מנכריות
ה"א טו"ש"ע יו"ד
ס' שד ספ"ט

מסורת

הש"ס

א) שם [פסחים לה.]
והוספתא כאן פ"א
[ה"א]

ב) מרומות פ"י משנה ב
ירושלמי שם פ"ה ה"א
מנחות נז. וע' תוספות
שם ד"ה תפוח
ג) ירושלמי שבת פ"ג ה"ג
שבת נח.
ד) לקמן פ"ג משנה ז
זכמים עת.

תורה אור

השלם

א וְלָחֶם וְקָלִי וְכָרְמֶל לֹא
תֹאכְלוּ עַד עֵצֶם הַיּוֹם
הַזֶּה עַד הַבֹּאֶקֶם אֶת
קִרְבֵּן אֱלֹהֵיכֶם חֲסֹךְ
עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם כָּכֹל
מִשְׁבְּחֵיכֶם: (ויקרא כג ה)

גליון הש"ס

וציון ירושלים

• ודבנות' אין י"ד
מגדר וכו'. ע'
גרמז"ן הלכות בנדרות
בהלכות חלה שלו
ובמהרי"ט חלנו דף מט
ופר"ט ס' תנ
ובשה"מ ה' חמון
ובאחרונים ולפי
שהנדרים ארוכים ואכ"מ
לכא ע"כ דבריו
מעט:

תמן תנינן תפוח שריסקו וכו' כמה דו אמר תמן אין תבשילו תבשיל ברור. ר"ל צמס' שבת גבי לא יפקענו צמודין וכן הוא אומר הכא אין חימונו חימוץ צדור ע"ז אמר כמה דלח אמר אין לך צא ליד מזה ומתן אלא חמשת המינין בלדד ודכוותיה אין לך מגרר עם כולן אלא חמיטס ושעורין בלדד

פי' דשיטת הירושלמי וכן תנתינן העושה עיסה מן החיטים וכן האורז אם יש בו טעם דגן חייבת בחלה דלא כשיטת הש"ס דלגן צמס' זכמים דף ע"ז ע"א דהוא משום טעם כעיקר ז"א אלא משום גרידה כדפי' הרמז"ן ז"ל דכל היחוס של חמשת המינין הוא משום דבאים ליד חו"מ וכל עיקר דשאר המינין לפטורין משום דליגן צאין ליד חו"מ ואימתי צאין צאין שאר המינין ליד חו"מ רק כשהמה דפני צאין עמלן אכל אם נתן צמס טעם של דגן הרי מגררו לכל המינין שצאים על ידו ג"כ ליד חימוץ. ע"ז קאמר דלא חימא דכל החמשה מינין צכוחם לגרר לחמץ לשאר המינין ז"א אלא אין לך מגרר עם כולן ר"ל עם כל שאר המינין אלא חמיטס ושעורין בלדד. אכל כוסמין ושכולת שועל ושיפון אינו מגרר את כל המינין ואינו מחמם חימוץ צדור ואינו רק כתפוח דמחמץ חימוץ שאינו צדור. ר"ה צמס רש"ל לא שנינו אלא העושה עיסה מן החיטין ומן האורז ואינו נגרר אלא עם החיטין בלדד אכל שעורים אינו מגרר ג"כ דמי לכוסמין ושכולת שועל ושיפון והמגרר אינו רק חיטין בלדד. ואפשר לדעת ר"ה הנגרר אינו רק אורז בלדד אלא שאר כל המינין אינן נגררים ג"כ ואין חימוץן חימוץ צדור:

ר' ירמיה בעי קומי ר"ז עירב ד' רבעים בפני עצמן וחימוץ וד' רבעים בפני עצמן ועירבן. ר"ל כההיא דאיתא בירושלמי צמס' פסחים צפ"צ ד' רבעים צפ"ע וחימוץ וד' רבעים צפ"ע ועירבן

בפני עצמן וחימוץ וד' קבין בפני עצמן ועירבן הרי בשעת חיובן לבא ליד מזה וחמץ. אתייה דרבי יונה כרבי ירמיה ודרבי יוסי כרבי ירמיה. כמה דרבי ירמיה אמר עד שיהא קרוי לחם. כך ר' יונה אמר עד שיהא קרוי לחם. דרבי יוסי כר"ז כמה דר"ז אמר מינו קרוי לחם כן רבי יוסי אמר מינו קרוי לחם. אתייה דרבי יוסי כרבי הילא אע"ג דו פליג עליו. רבי שמואל בר נחמן שמע כוליהון מן אהן קרייה ושם

המינין ושי קבין משאר המינין ועירבן זו עם זו ומתוך כך חימוץן שהן צאות ליד חימוץ ע"י התערובות: וארבעת קבין וכו'. כלומר או עשה בחילה להד' קבין צפני עמלן והיינו קציים מחמשת המינין וקציים משאר המינין ואח"כ עירבן זו עם זו מהו שיתחייב לטול חלה מכל הד' קבין הואיל ויש בהן שיעור חיוב חלה מחמשת המינין: הרי בשעת חיובן צבא ידיו מזה וחמץ. תשובת ר' זעירא לר' ירמיה היא דפשט לי שהכל נתחייב בחלה מכיון דשעת חיובן והיינו לגלות העיסה ראשון הן לצא ליד מזה או ליד חימוץ כלומר שהרי יש בהן שיעור חיוב חלה מדברים הצאים ליד חימוץ וכשעירבן נתחייב הכל בחלה: אתייה דר' יונה כר' ירמיה ודר' יוסי כר' זעירא. כדמפרש ואזיל דכמו דר' ירמיה דנתחייב לו צדק צעייא ש"מ דס"ל דאיתא למימר עד שיהא קרוי לחם כל העיסה קרויה לחם ולאפוקי עיסה זו שנתערב בה משאר המינין אינה קרויה כולה לחם ולפיכך הוא דנתחייב ר' ירמיה צמס' ג' וזהו כסגרת ר' יונה לקמן בפרקין בה' ה' דס"ל דהעושה עיסה מן הטבל שיהא בחלה אע"פ שיש בה מתערובות דבר שאינו מתוקן וי"ס כן: דר' יוסי כר"ז וכו'. הך דר' יוסי ודר' הילא הלך צפ"ג בה' ה' הוא דאיתמר על המינין העושה עיסה מן החיטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה וגרסי' שם עלה אמר ר' הילא בין כרצנן דהכא בין כרצנן דהתם אחרין עד שיהא רוצה דגן וטעמה דגן רב הווא אמר טעמה דגן אע"פ שאין רוצה דגן וזכר הכי גריס שם ר' יוסי הוה מסמך לר' זעירא שמע קליה דר' הילא יחייב מתני ר' יוחנן אמר טעמה דגן אע"פ שאין רוצה דגן ר' יוסי צמס ר' יוחנן עד שיהא רוצה דגן וטעמה דגן אמר מחלפא היא צדיה סימן הוה לן ר' יוסי כרז הווא וכלומר כששמע ר' זעירא לר' הילא דמתני כך לדברי ר' יוסי צמס ר' יוחנן אמר דלא כך הן לדברי ר' יוסי ששנה צמס ר' יוחנן ונתחלף הדבר במאמר ר' הילא שהרי כך היה הסימן דמה ששנית צמס ר' יוחנן במילתיה דרז הווא הוא דלאחר לא צעין טעמה ורוצה אלא צטעמה דגן בלחוד הוא דסגי והיינו דקאמר הכא דמילתיה דר' יוסי דהתם איתיה כר' זעירא כמה דפשט כאן לר' ירמיה דנתחייב כל התערובות בחלה הואיל ויש בו מין הקרוי לחם וכן אמר ר' יוסי הווא דלא צעין קרובה דגן אלא מכיון דטעמה דגן יש בה מין קרוי לחם קרינן צה: אתייה דר' יוסי כר' הילא. צהא דקאמר התם ר' יוסי צמס ר' יוחנן למאי דמחליף ר' זעירא דר' יוסי הוא דקאמר דלא צעין קרובה דגן וזהו כר' הילא דהוה מתני כך צמס ר' יוחנן: אע"ג דהווא פליג עליה. כל' אע"ג דר' הילא משמיה דנפשיה פליג על ר' יוסי דהא קאמר לעיל שם דצין כרצנן דהכא וצין כרצנן דהתם עד שיהא רוצה דגן וטעמה דגן מ"מ צהא דמתני צמס ר' יוחנן שיהא שוין צה דכך אמר ר' יוחנן דטעמה דגן אע"פ שאין רוצה דגן: שבע בוצהון מן אהן קרייה. לא מן הג"ש

נאמר דלחם בפסח וכו'. ע' לקמן בד"ה שמע כוליהון מן אהן קרייה: א"א שנינו אלא העושה מן החיטין ומן האורז. כך הוא המסקנא דלענין שהולכין אחר הטעם אינו נגרר עם החיטין אלא האורז בלדד דטעם החיטין נרגש בהאורז יותר מבשאר המינין ועיין לקמן צפ"ג בהלכה ז' מה שימאמר שם צמס':

שינויי גוסהאות: (שלי"א) מזה וחמץ ככ"ר מזה וחמץ א"ל אינו בא לדידה מזה וחמץ אתייה.

תני. צמספת' ריש פ"ק: קרמית. זה הקצק ניילא צלע"ז דס"ל לריצ"נ שצאה היא ליד מזה ומתן כשאר חמשת המינין כלומר שהן ניכרות בין מזה לחמץ לפי שצאות ליד חמץ: ויבדקוהו. ואמאי פליגי בדבר שנוכל לצדק ולעמוד עליו אם צא ליד חמץ או לא ושמיני על עיקר דדיקתה

הם חולקים כלומר דלאחר שצדקוהן הן חולקין דר"ז לו נורי צדק לזה הקרמית והיה נראה לו שצאת ליד חמץ ולרצנן לא היה נראה כך וס"ל שלא מלאו אותה שצאת ליד חימוץ: תמן תנינן. צפ"י דמרומות תפוח וכו' וגרסינן שם להא עד אין חימוץ חימוץ צדור ושם פירשתי: וכמה דאת אמר וכו'. צע"א היא אי נימא דכמו דלח אמר דאין לך צא ליד חימוץ אלא אלו ה' מינין בלדד ולפיכך הן שמיצין בחלה כדלפינן ללחם לחם ואם ה"נ דכוותה אין לך מגרר עם כולן אלא חמיטס ושעורין בלדד וה"ה לשאר מחמשת המינין אלא דנקט צלישניה להני קמייחא וה"ה לאיך וכלומר שנגררין לשאר המינין עמהם שאם עשה עיסה מא' מהן עם א' משאר המינים ויכר דהעיסה טעם של זה שהוא מחמשת המינין שהיא חייבת בחלה ויהא אדם יואל צה צמסם וקאמר ר' הילא צמס ר"ל דלא היא לפי שלא שנינו לקמן צפ"ג אלא העושה עיסה מן החיטין ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה וכו' וא"כ שמעינן אינו נגרר האורז אלא עם החיטין בלדד ולא עם השעורין וכן אינו נגרר משאר המינין אלא האורז בלדד: מהו שיהו חייבין ע"י קלי ש"ז. של אורז משום חדש דקס"ד דקלי שנאמר בצורה שאסור עד עמס היום הזה אף בקלי של שאר המינין נאמר ופשיט לה ר"ז דכתבי צמד קרא ולחם וקלי וגו' איתקש קלי ללחם את שמיצין על לחם שלו וכו' לאפוקי אורז ושאר המינין דליגן בכלל לחם כדלפינן לעיל וה"ה דאין חייצין על קלי שלו משום חדש: עירב ארבעת קבין בפ"ע וחימוץ וד' קבין בפ"ע ועירבן. כלומר שעשה עיסה שיעור חלה שהוא שני קבין אלינא דהילל צפ"ק דעדות דס"ל מקציים לחלה ומחמשת

המינין ושי קבין משאר המינין ועירבן זו עם זו ומתוך כך חימוץן שהן צאות ליד חימוץ ע"י התערובות: וארבעת קבין וכו'. כלומר או עשה בחילה להד' קבין צפני עמלן והיינו קציים מחמשת המינין וקציים משאר המינין ואח"כ עירבן זו עם זו מהו שיתחייב לטול חלה מכל הד' קבין הואיל ויש בהן שיעור חיוב חלה מחמשת המינין: הרי בשעת חיובן צבא ידיו מזה וחמץ. תשובת ר' זעירא לר' ירמיה היא דפשט לי שהכל נתחייב בחלה מכיון דשעת חיובן והיינו לגלות העיסה ראשון הן לצא ליד מזה או ליד חימוץ כלומר שהרי יש בהן שיעור חיוב חלה מדברים הצאים ליד חימוץ וכשעירבן נתחייב הכל בחלה: אתייה דר' יונה כר' ירמיה ודר' יוסי כר' זעירא. כדמפרש ואזיל דכמו דר' ירמיה דנתחייב לו צדק צעייא ש"מ דס"ל דאיתא למימר עד שיהא קרוי לחם כל העיסה קרויה לחם ולאפוקי עיסה זו שנתערב בה משאר המינין אינה קרויה כולה לחם ולפיכך הוא דנתחייב ר' ירמיה צמס' ג' וזהו כסגרת ר' יונה לקמן בפרקין בה' ה' דס"ל דהעושה עיסה מן הטבל שיהא בחלה אע"פ שיש בה מתערובות דבר שאינו מתוקן וי"ס כן: דר' יוסי כר"ז וכו'. הך דר' יוסי ודר' הילא הלך צפ"ג בה' ה' הוא דאיתמר על המינין העושה עיסה מן החיטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה וגרסי' שם עלה אמר ר' הילא בין כרצנן דהכא בין כרצנן דהתם אחרין עד שיהא רוצה דגן וטעמה דגן רב הווא אמר טעמה דגן אע"פ שאין רוצה דגן וזכר הכי גריס שם ר' יוסי הוה מסמך לר' זעירא שמע קליה דר' הילא יחייב מתני ר' יוחנן אמר טעמה דגן אע"פ שאין רוצה דגן ר' יוסי צמס ר' יוחנן עד שיהא רוצה דגן וטעמה דגן אמר מחלפא היא צדיה סימן הוה לן ר' יוסי כרז הווא וכלומר כששמע ר' זעירא לר' הילא דמתני כך לדברי ר' יוסי צמס ר' יוחנן אמר דלא כך הן לדברי ר' יוסי ששנה צמס ר' יוחנן ונתחלף הדבר במאמר ר' הילא שהרי כך היה הסימן דמה ששנית צמס ר' יוחנן במילתיה דרז הווא הוא דלאחר לא צעין טעמה ורוצה אלא צטעמה דגן בלחוד הוא דסגי והיינו דקאמר הכא דמילתיה דר' יוסי דהתם איתיה כר' זעירא כמה דפשט כאן לר' ירמיה דנתחייב כל התערובות בחלה הואיל ויש בו מין הקרוי לחם וכן אמר ר' יוסי הווא דלא צעין קרובה דגן אלא מכיון דטעמה דגן יש בה מין קרוי לחם קרינן צה: אתייה דר' יוסי כר' הילא. צהא דקאמר התם ר' יוסי צמס ר' יוחנן למאי דמחליף ר' זעירא דר' יוסי הוא דקאמר דלא צעין קרובה דגן וזהו כר' הילא דהוה מתני כך צמס ר' יוחנן: אע"ג דהווא פליג עליה. כל' אע"ג דר' הילא משמיה דנפשיה פליג על ר' יוסי דהא קאמר לעיל שם דצין כרצנן דהכא וצין כרצנן דהתם עד שיהא רוצה דגן וטעמה דגן מ"מ צהא דמתני צמס ר' יוחנן שיהא שוין צה דכך אמר ר' יוחנן דטעמה דגן אע"פ שאין רוצה דגן: שבע בוצהון מן אהן קרייה. לא מן הג"ש

מראה הפנים

שבע בוצהון מן אהן קרייה וכו'. נראה דליכא ג"מ לענין צירוף בין האי לנפוחא מקרא דשעיה וצין הילפוחא מג"ש דלתם לחם כדדרשינן לעיל וכן בצללי מנחות דף ע' דאי מלתא מזה לענין מהני צירוף של כל החמשת מינין ע"ז אם צללן ועשה מכולן עיסה אחת ויש בין כולן שיעור חלה דהרי גבי מזה ודאי מהני צירוף כשיעור מכל החמשת מינין וכן לענין שיעור על חלילה

בבלי פרק אור לארבעה עשר⁵⁴, אמר רבא בהמת ארנונא פטורה מן הבכורה, ואף על גב דמצי מסלק ליה, עיסת ארנונא חייבת בחלה ואף על גב דלא מצי מסלק ליה, מאי טעמא האי אית לה קלא והאי לית ליה קלא⁵⁵.

תנן⁵⁶ גר שנתגייר והיתה לו עיסה נעשית עד שלא נתגייר פטור משנתגייר חייב, ואם ספק חייב ואין חייבין עליה חומש, רע"א הכל הולך אחר הקרימה בתנור⁵⁷.

גירסא ירושלמית⁵⁸ אמר רבי בן בר' חייא שני עובדי כוכבים שעשו שני קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו חייבין שלא היה להם שעת חובה ונפטרו, שני ישראלים שעשו שני קבין והוסיפו זה על שלו וזה על שלו פטורין שכבר היה להם שעת חובה ונפטרו, ישראל ועובד כוכבים שעשו שני קבין וחלקו והוסיפו זה על שלו וזה על שלו, ניחא חלקו של ישראל חייב וחלקו של עובד כוכבים מהו, כלום חלקו של ישראל חייב אלא מחמת חלקו של עובד כוכבים חלקו של ישראל חייב וחלקו של עובד כוכבים פטור הלכך שניהם חייבין.

תנן העושה עיסה מן החיטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח, אין בה טעם דגן אינה חייבת בחלה ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח⁵⁹.

הרמב"ם השמיט האי דינא בהלכות ביכורים ובהלכות בכורות. ומה שהביא מרבנו ירוחם בזה. וע"ע קובץ שיעורים פסחים אות כא. שהקשה אי לא מצי מסלק ליה בזחי א"כ פשיטא דפטורה משום שותפות עכו"ם ממש. ובחזון איש בכורות סימן יט אות א. 62 חלה פ"ג, מ"ו. 63 בפיה"מ להרמב"ם הביא ספרי דטעמא דחכמים דס"ל דגילגול הוי גמר מלאכתה לחלה ור"ע ס"ל דהקרימה הוי גמר מלאכה. ובר"ש הביא מהירושלמי דרך בפטור עכו"ם פוטור ר"ע משא"כ בפטור דהקדש תליא בשעת גילגול, והקשו באחרונים מ"ש דהא מחד קרא נפקא פטור דהקדש ופטורה דעכו"ם ואמאי הקדש תליא בשעת גילגול, ועכו"ם תליא בשעת קרימה בתנור. ועיין בתורת זרעים חלה פ"ג מ"ו, ובזכרון שמואל סימן ט מש"כ בישוב הדברים. 64 חלה פ"ג, ה"ד. 65 עיין תו' מנחות ע, ע"א ד"ה תנא שכתב דלגבי חלה תלוי בטעם העיסה לפי שעיסותיהן דומות זו לזו, וכו', וכן כתב הר"ש ריש כלאים והרא"ש בריש הלכות חלה. א"כ משמע דהוי מדאורייתא. וע"ע אור זרוע הלכות חלה דף

תנן⁵⁴ אוכלין ארעי⁵⁵ מן העיסה עד שתתגלגל בחיטים ותטמטם בשעורים, גלגלה בחיטים וטמטמה בשעורים האוכל ממנה חייב מיתה כיון שנותנת את המים מגבהת חלתה⁵⁶ ובלבד שלא יהיה שם חמשת רבעים קמח.

ירושלמי. ושאר כל הדברים את מהלך אחר הטמטום, עשה עיסה מן החיטים ומן האורז אחר מי את מהלך אחר הגלגול או אחר הטמטום ולא אפשר. ובלבד שלא יהיה שם, וכו'.

ירושלמי ולמה לי ובלבד שלא יהא שם חמשת רבעים קמח אמר רב מתנה מתניתין עד שלא למדו את הכהנות ה"ז חלה על העיסה הזאת ועל השאור שנתערב בה ועל הקמח שנשתייר בה ועל הבריץ שניתן תחתיה לכשתעלה כולה גוש אחד תוקדש זה שבידי לשם חלה וכן הלכה דכל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי.

תנן⁵⁷ עובד כוכבים שנתן לישראל לעשות לו עיסה פטורה מן החלה נתנה לו מתנה עד שלא גלגל חייבת ומשגלגל פטורה, העושה עיסה אם אין בישראל כשיעור חלה פטורה מן החלה.

ירושלמי⁵⁸ מה בינה לעיסת ארנונא שמא אינה חייבת בחלה, תמן ברשות ישראל היא עומדת שמא ימלך העובד כוכבים שלא ליטלה, ברם הכא בדעתו היא תלויה⁵⁹.

54 פ"ג, מ"ב חלה. 55 עיין ר"ש מה שהביא מהירושלמי ומה שמקשה הרשב"א בפסקיו לחלה שער ד' ס"א ובפירוש הרא"ש. ובזכרון שמואל סימן ט ס"ח הוכיח מדברי הרא"ש כהגרי"ח הלוי בהלכות ביכורים פ"ח ה"ו. 56 כתבו הרמב"ן והריטב"א בקידושין מו, ב. דנתינת מים לענין חלה דמגבהת חלתה הוי כהבאת שליש לענין תרומות ומעשרות והעיר הגר"ש רחובסקי וצ"ל בזכרון שמואל שם, דדברי הגרי"ח הלוי בהלכות ביכורים פ"ח ה"ו צ"ב דכתב שם דשאני נתינת מים לחלה מהבאת שליש לגבי תרומה, ומשום דהבאת שליש הוי מדין חיובא דתרומה ואילו נתינת מים הוי לקריאת שם חלה. והגר"א קוטלר וצ"ל הביא נמי דהגאון בשנות אליהו כאן כתב נמי דנתינת מים בחלה כהבאת שליש בתרומה. עיי"ש משנת רבי אהרן ח"ב זרעים סימן יח. ובמהריט"א מבאר בדרך זו מחלוקת ר"י ור"ל, וע"ע באבני נזר יור"ד סימן חכר אות ה. 57 חלה פ"ג, מ"ה. 58 פ"ג, ה"ה. 59 עיין רא"ש פסחים פ"א סימן ה. ובר"ן שם. 60 ו, ע"א. 61 עיין מהריט"א שכתב אמאי

ועוד כדקאמרי טעמא כמ"ד תנן אין לך בא לידי מצה וחמץ אלא חמשת המינין (עמהם) בלבד דהכי קים להו לרבנן והכי בדקו לה ודכוותה אין לך נגור עם כולן להעשות עיסה ולבוא לידי מצה וחמץ אלא חיטים ושעורים ודקים להו לרבנן דאינהו גוררין ומביאין אחרים לידי מצה וחמץ ולא שאר המינין.

ורבי הילא בשם ריש לקיש סבר דאין לך גורר אלא החיטים את האורז בלבד אבל שעורין אינן גוררין אורז ולא חיטין עצמן גוררין מין אחר שלא שנינו אלא מן החיטים ומן האורז ואילו היה מין אחר נגור היו תני לה במתניתין כדקתני האי, מדלא קתני אלא חיטים ואורז ש"מ שאין לך נגור ולא נגור אלא אלו.

ודקא מייתי רביה מאי מתניתין בפרק כל הזבחים דמין בשאינו מינו בטעמא, וטעמא מדאורייתא לא בטיל, קושטא הוא ועל הדין אורחא נמי אתמר דאף על גב דחיטים גוררין את האורז אי טעמא בטל דבר שנתבטל מעצמו היאך גורר את אחרים, אלא ודאי טעמא לא בטיל וכיון דלא בטיל ואיחזי לאיצטרופי בדנפשיה כגון דאיכא כזית בכדי אכילת פרס מצטרף לכל עונשין שבתורה, לגבי חלה ומצה נמי גורר את האורז ליעשות לחם כטעמא דפרשין⁶⁹.

ואשכחן נמי התם בתלמוד ארץ ישראל⁷⁰ דגרסינן אהדין מתניתין מתנותא דרשב"ג דאמר לעולם אינה חייבת בחלה עד שיהא בה דגן כשיעור, ר' יעקב בר אידי בשם ריש לקיש אמר הלכה כרשב"ג, א"ר הילא בין כרבנן דהכא בין כרבנן דתנן עד שיהא בה רובא דגן וטעמא דגן⁷⁰.

והקשה במנחת כרוך סימן סט כיון דגרירה לא מהני מה נ"מ כשיש כדי א"פ. ועוד הקשה כיון דגרירה תליא במציאות מה בעינן לדינא דטעם כעיקר. ועיין ברא"ש הלכות חלה מש"כ. וע"ע חזון איש יור"ד סימן קצו אות י. ובסימן קצה. 69 פ"א, ה"א. 70 עיין כסף משנה הלכות ביכורים פ"ו ובמחנה אפרים הלכות ביכורים פ"ו הלכה י"א שכתבו דכל עיסה שאינה חייבת בחלה אין אדם יוצא ידי חובתו בפסח. ותמה על דבריו כשער

הא מתניתין חזינא לפרושי ולברורה הכא משום דקשיא ועמומה היא. ודאי מדקתני ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח שמעינן מינה דמדאורייתא היא דהויא כשל חיטים כל אימת דאיכא טעמא דחיטים ואף על גב דמערבי בגווה אורז טפי טובא, והכי נמי אסיקנא בגמרא בפרק כל הזבחים⁶⁶ שנתערבו דמתניתין אפילו ברובא אורז היא ואפילו הכי כיון דאיכא טעמא לא בטיל.

וכיון דהכי איכא למידק דהא קי"ל כזית בכדי אכילת פרס בטעמו וממשו דאורייתא הא כל היכא דליכא כזית בכדי אכילת פרס דכו"ע לאו דאורייתא, ונהי נמי דטעמא לא בטיל האיך יוצא בה ידי חובתו בפסח הא עיקרו אורז הוא⁶⁷.

ואשכחן בתלמוד ארץ ישראל⁶⁸ פירושא דמלתא ופרוקא דקא פרישו טעמא דמתניתין משום גרירה, והכי גרסינן התם בפ"ק דמכילתין דחלה, כמה דאת אמר תמן אין לך בא לידי מצה וחמץ אלא חמשת המינין בלבד, ודכוותה אין לך נגור עם כולם אלא חיטים ושעורים בלבד, רב הילא בשם ריש לקיש לא שנינו אלא העושה עיסה מן החיטים ומן האורז ואינו נגור אלא אם החיטים בלבד.

שמעינן השתא דטעמא דמתניתין משום דאף על גב דעיסת האורז פטורה דלאו לחם הוא, ומיהו כי מערב לה בהדי דגן ואית בה טעם דגן הדגן גוררו לעשות הכל לחם להתחייב בחלה, וקסברי בני ארץ ישראל דהאי דינא ליתא בכוסמין ובשבולת שועל ושיפון, אלא חיטים ושעורים בלבד הוא שגוררין מפני שדרך עיסה שנו ודרכן של בני אדם לעשות עיסה משאר המינין עמהן.

לב. ועיין ביאור הגר"א בשנות אליהו ובתירושי הרש"ש. 66 עז, ע"ב. 67 הרא"ש בהלכות חלה ובחולין פ"ז סימן ל"א כתב דמצטרף דאיכא טעם דגן. ובטור אור"ח סימן תנ"ג כתב דהעושה עיסה מאורז ושאר מינים אם יש בה טעם דגן אדם יוצא ידיה בפסח והש"ך ביור"ד סימן שכ"ד סק"ז כתב דלדעת הטור אפילו אורז ושאר מינים. 68 פ"א, ה"א. 69 מבאר רבנו דעיקר הדין משום גרירה ולכן מהני אפילו בלי כדי א"פ

אפילו אורז עם שאר ארבעת המינים אינו כן, אלא ודאי אם עשה עיסה ויש בה כשיעור מחמשת המינים ועירב בה אחד מכן שאר המינים אזלינן בתר רוב ואי רובא וטעמא דגן חייבת, ואי לית בה רוב דגן לאו לחם הוא ופטורה וכן הלכתא⁷².

תנן⁷³ הנוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלתה ונתן לתוך עיסה שהורמה חלתה אם יש לו פרנסה ממקום אחר יוצא לפי חשבון ואי לאו מוציא חלה אחת לכל.

ירושלמי⁷⁴ ואם לאו מביא ארבעת רבעים קמח ומשיב ר' יונה בשם רבי זעירא זאת אומרת רובע שאור שנטבל במקומו טובל ד' רבעים במקום אחר הדה אמרה שהנושך תורה⁷⁵.

תנן⁷⁶ הנוטל שאור מעיסת חיטים ונתן לתוך עיסת האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו פטורה, א"כ למה אמרו הטבל אוסר כל שהוא מין במינו ושלא במינו בנוטל טעם.

תנן⁷⁷ שתי נשים שעשו שני קבין ונגעו זה בזה אפילו הן מין אחד פטורין ובזמן שהן של אשה אחת מין במינו חייב שלא במינו פטור.

ירושלמי⁷⁸ אמר רבי יוחנן סתם אשה אחת אינה מקפדת שתיים מקפידות, אחת שהיא מקפדת עשו אותה כשתי נשים שתי נשים שאינן מקפידות עשו אותן כאשה אחת, ומקשינן אם אינה מקפדת למה היא עושה אותה בשתי מקומות ומפרקין אמר רבי יונה בשאין לה מקום ללוש.

ודייקין מלתיה דרבי יונה אמרה היה לה מקום מוכן ללוש והיא עושה אותן בב' מקומות מקפדת היא נקי וקיבר מקפדת היא⁷⁹

ולענין זה דנימא ביטול ברוב שיקבל מיעוט שאר מינים דין דגן ס"ל להרמב"ן דבכה"ג לא שייך דין ביטול כיון דאכתי ליכא עליה דין חיוב בפועל. עיין זכרון שמואל סימן י. וחזון איש יור"ד סימן כד אות י' ודברי יחזקאל סימן יא. ענף א. 73 פ"ג מ"י. 74 פ"ג ה"ה. 75 עיין תורת זרעים מש"כ בזה פ"ג מ"ח. 76 פ"ג מ"י. 77 פ"ד מ"א. 78 פ"ד, ה"א. 79 עיין רמב"ם פ"ז מביכורים ה"א בשו"ע יור"ד סימן שכ"ו סעיף א' ומשי"כ בביאור הגר"א ובחזון איש זרעים ליקוטים סימן ב אות ב.

רב הונא אמר טעמו דגן אע"פ שאין רובא מתניתא פליגא על רב הונא, עירב בה שאר המינים עד שיהא רובא דגן וטעמא דגן, פתר לה במינים אחרים הדין הוא גמרא דמערבאי והכי פירושא. סיפא דמתניתין הנוטל שאור מעיסת חטין ולא קתני הנותן שאור של חיטים בעיסת האורז ש"מ דמתניתין רשב"ג היא דאמר בעינן דגן כשיעור, ואין חטין גוררים את האורז אלא כשיש בחיטין עצמן כשיעור החיוב, ואמר רב הילא דבעינן נמי רובא וטעמא דגן ורב הונא פליג עליה ואמר טעמא אע"ג דליכא רובא, והוינן עלה מבריייתא ופריך בשאר מינים חוץ מן החיטים ואורז שכל חמשת המינים שעשה רוב עיסה גוררין את האורז ברובא וטעמא אבל החיטין את האורז אע"ג דרובא אורז⁷¹.

והלכתא כרב הונא דמסייעא ליה גמרינן דבבל ומסתברא נמי דהלכתא כרבי הילא בשם ריש לקיש דאמר לא שנינו אלא העושה עיסה מן החיטים ומן האורז דמסייעא לי מתניתין, ודרב הונא נמי מסייעא ליה דאיהו נמי סבר חיטים ואורז דוקא קתני.

ומיהו היכא דרובא וטעמא דגן ואית בה שיעורא מדגן קסבר רב הונא דכולהו חייבין, ורב הילא בשם ריש לקיש לא פליג עליה בהא, דהא לאו גרידה היא אלא חיובא דגופייהו הוא, שמעינן השתא ממתניתין ומגמרא דאתמר עלה דכל שעושה עיסה אפילו מן האורז עם החיטים אינו נגרר אלא בשיש בה דגן כשיעור, כרשב"ג וכי יש בה כשיעור אע"ג דרובא אורז גורר ואע"פ שאין בדגן אפילו כזית בכדי אכילת פרס כיון דאיכא טעמא לא בטיל, ולא עוד אלא שגורר, ואילו שאר כל המינים עם החיטים או

המלך פ"ו מחמץ ומצה ובשערי יושר שער ג פרק יז. 71 צ"ל גורר. 72 מבאר רבנו דדוקא כשיש מדגן כשיעור אבל היכא דליכא שיעור אף דהדגן הוא רוב פטורה, והקשה במהריט"א אמאי לא יהיה הכא דין ביטול ברוב ויצטרף גם המיעוט לשיעור. ומבאר הגרש"ר צ"ל דס"ל להרמב"ן דבדאיכא שיעור מדגן וחייב כבר חלה ממילא דגם המיעוט מקבל דין הרוב ומתחייב גם הוא בחלה, משא"כ בדליכא שיעור דגן לא שייך ביטול ברוב כיון דעל הרוב ליכא אכתי חיוב חלה

הלכות קטנות הלכות בלאים

נאלכת בשום מקום כל שכן שתשתכח תורת חלה ולמחר יצנה בית המקדש וסגורים יהיו שאין דין שתאכל חלה:

טו [ק] העושה עיסה מחיטין ומן האורז אם יש זה טעם דגן חייבת בחלה ואדם יוצא זה ידי חובה בפסח: **גב'** זה לשון הרמב"ן ז"ל הא מתני' חיונה לפרושה ולגררה משום דקשה היא ועמוקה ודאי מדקתני ואדם יוצא זה ידי חובה שמעינן מינה דמדאורייתא היא כשל חיטין כל אימת דליכא טעמא דחיטין אע"ג דמערבינן בגוה אורז טפי טובא ור"י [אסקינא] בגמרא דפרק כל הוצאים שנערכו (דף עח) דמתני' אפילו רוצה אורז הוא ואפ"ה כיון דליכא טעמא דחיטין לא בטל. וכיון דהכי הוא איכא למידק עלה [ר] דהא קיימא לן כיון דליכא טעמא דחיטין לא בטל. ור"י אע"פ דהחיטין נלכד בשמינין אלא העושה עיסה מן החיטין ומן האורז אין נגדר אלא עם החיטין בלבד שמעינן השתא דטעמא דמתני' משום דלע"ג דעיסת האורז לאו לחם הוא מיהו כי מערב לה צדדי דגן ואית ציה טעם דגן (גורז) [הדגן גורז] לעשו' הכל לחם להחמיצ בחלה וקסברי בני א"י דהאי דינא ליחא בכוסמין ובשבלול שועל ובשיפון אלא בחיטין ובשעורין בלבד שגוררין מפני שדרך עיסה שנו ודרכן של בני אדם לעשות עיסה משאר המינים עמהן. ועוד דקאמר טעמא כמה דמימא חמין אין לך צד ליד מנה וחמין אלא ה' מינים בלבד דהיי קיס להו לרצנן והיי דדיק להו ודכוותה אין לך נגדר עם כולן לעשות עיסה ולבא ליד מנה וחמין אלא חיטין ושעורין בלבד. דקיס להו לרצנן דליניהו גוררין ומצינן אחרים ליד חמין ומנה ולא שאר מינין. ור' אילא צדס ר"ל סבר דאין לך גורר אלא החיטין את האורז אבל שעורין אין גוררין אורז ולא חיטין עצמן גוררין מין אחר. שלם שנינו אלא מן החיטין ומן האורז ואילו היה מין אחר נגדר לו מין אחר גורר הוה מני לה בגמתינן כדקתני הא. מדלא קתני אלא חיטין ואורז ש"מ שאין לך אחר גורר ונגדר. ודיוקא דדייק רצא מהא מתני' צפ' כל הוצאים (שם) דמין בשאינו מינו בטעמא וטעמא לא בטיל קושטא הוא ועל הדין אורחא נמי אכתמר אף על גב דחיטין גוררין את האורז אי ס"ד טעמא בטיל דבר שנחבטל

בעצמו היאך גורר את אחרים אלא טעמא לא בטיל וכיון דלא בטיל [ה] וחזי לאכטרופי כדנפשיה [א] כגון דליכא כוית צדדי אכילת פרס מנערך לכל עוגשים שצתורה לחלה ומנה נמי דגורר את האורז לעשותו לחם. ע"כ דציו. ועוד האריך ודברים שאין צדס צורך הם. ולא ידענא מאי קשה ליה למה יוצא צו כיון דליכא כוית צדדי אכילת פרס. חיטי איתא בטעם וממנו. דטעם עיקר בשאין מינו דאורייתא וכיון שנחנו החיטין טעם צאורו הפך הטעם את האורז להיחזו כמו חיטה וקרינן ציה טעמו וממנו חיטה וכן מוכח בוצאים פרק התערובות (דף עח). דאמר ר"ל הפיגול והנוחר והטמא שכללן זה עם זה ואכלו פטור וכו' ש"מ נותן טעם צדדי לאו דאורייתא מחייב רצא העושה עיסה מן החיטין ומן האורז אם יש זה טעם דגן חייב בחלה ואדם יוצא זה ידי חובה בפסח. ואף ע"ג דרובא אורז אלמא מין בשאינו מינו בטעמא וכיון שנחנו זה טעם נקרא על שמו ויוצא זה ידי חובה [ב] וחשיב בטעם וממנו חטה. ותדע דהא ר' יוחנן הוא דאמר (ע"ז דף סו.) טעמו ולא ממנו אין לוקין עליו ואיזה גופא הוא דסבירא ליה כר"ע דפרק אלו עוצרין (דף מד:.) וצניז (דף לו.) [ג] טעם עיקר דאורייתא. אלא ודאי הטעם עושה אותו כממנו. והוא דטעמא ולא ממנו אין לוקין עליו פי' צדדי חס דאורייתא צמין ומינו. והרי"ר חיים ז"ל פירש טעמו וממנו קרי כשיש כוית צדדי אכילת פרס וצדדי מיירי הכא כשיש כוית חמין כדי אכילת פרס דאורז [ה] ואז נהפך כולו חטים ויוצא זה ידי חובה בכוית. [ה] והירושלמי שפי' הטעם משום גרידא משום דהוה קשה ליה נהי דלולין צתר טעם [ו] וחשיב כולן חמין מכל מקום [ז] כיון דרובא אורז אין צא ליד חמין והיאך יוצא זה משום מנה. ולכן הוצרך לפרש טעם החטה גורר את האורז וגורס לבא ליד חמין:

סליק הלכות חלה

הלכות בלאים

א תנן צפ"ק דקדושין (דף לו:) כל מנה שהיא חליה בצרך אינה נוהגת אלא בצרך. ושאיה חליה בצרך נוהגת בין בצרך בין בחול [א] חוץ מן הערלה וכלאים. ר' אליעזר אומר אף החדש. ואמר עלה בגמרא (דף לו.) מאי חליה בצרך ומאי אין חליה. אילימא חליה דכתיב ציה ציה ושאין חליה דלא כתיב ציה ציה. [ב] והרי חפלין ופטר חמור דכתיב ציה ציה ונוהגת בין בצרך ובין בחולה לדרך.

רש"י וברטנורה

טו העושה עיסה. מפורש ריש סימן ח': בבדי אכילת פרס. שאם יש בשיעור פרס של תבשיל כוית מן האיסור לוקין עליו אע"פ שאין כוית של איסור נאכל צבת אחת כיון שאינו שוהה באכילתו משהתחיל לאכל עד שגמר אלא כדי אכילת פרס מנערפת אכילתו ולוקה אלא אם אין צדדי אכילת פרס של תבשיל כוית איסור הואיל ושוהה באכילתו כוית יותר צדדי אכילת פרס הוה להו כ' אכילת של שני ימים ואין לוקין דקיס להו לרצנן דאכילת פרס הוה שיעור שהיית אכילה ופרס הוא חצי ככר של עירובי חומותין ושיעור חכמים ככר מג' לקב חליה לצית המנוגע שנאמר צה והאכלו צבית יבצב גדיו פרסיהו חכמים לשהיה צה שיעור אכילה דכתיב והאכלו צבית והסוכב צבית אין לי אלא סוכב ואוכל לא אוכל ולא סוכב מניין ח"ל יבצב את גדיו ריבא א"כ מה ח"ל האוכל והסוכב ליתן שיעור לשוכב צדדי אכילה ומה היא אכילה כדי אכילת פרס והיא ד' צינים: מין בשאינו מינו. שהטעם ניכר זו: בטעמא. מחייב ולוקה מן החמור: שבלול זה בזה. כוית מזה וכוית מזה ומתן לחוץ פיו פטור ממלקות ואפילו המרו זו: (פטור אי אפשר שלא ירבה מין על חבירו כו'). שהוא לועס אותם צפין נכלל מין לחוץ חמור מייעוטו של זה צדדי של זה ויבטל המיעוט צדדי והבטל בכל מין נוסף על המבטל ונקרא בשמו ונגדר צמין וא"ל לכוין שלא יהא ממין אחד בטל בחבירו יותר ממה שבעל ממין חבירו זו ומנהא שאין צאורו [מין] כשיעור דצדדי ליה שיעוריה ולא ידעין הי מיניהו צדדי ליה וכו' מתרין ציה לא ידעין משום [מאי] נהרי ציה וצריך להתרועע בו משום [האיסור הלך] כי מתר ציה משום סיגול הוה התרמא ספק דלימא לא צדידיה תהי חיונה וכן צותר ואע"ג דמקנא ודאי אחד מיניהו עבר בשעת התרמא מיהו ספק הוא ככל אחד אם יעבור עליו אם לא והתרמא ספק לא התרמא (הא): נותן טעם ברוב לאור דאורייתא. הא דאמור רבנן בכל דוכתי איסור הטמן טעם צדיהו אסורו ואע"פ שהתיר צדדי לאו דאורייתא היא ללקות עליו דאי דאורייתא נהי דרבה מין על חבירו מ"מ טעמא היכי ואיכא טעמא דשיעור שלם וקס"ד השתא דאפילו סיגול וותר מ"מ מינים שטעמו של זה ניכר צה נמי פטור לר"ל כגון האף צדדי ודאי שירי מנחה: ה"ג עשה עיסתו מן החטים ומן האורז כו' ואדם יוצא בו ר"ח. של עשה דקוס אכול מנה בפסח ואי נותן טעם צדדי לאו דאורייתא היכי נפיק הא ק"ל דאין יוצאין אלא במנה שהיא מחמשת המינים דכתיב לא תאכל עליו חמץ ו' ימים תאכל עליו מנות דברים הבאים ליד חימוץ אחר יוצא צהן ידי חוץ ודאי אלו שאין צדדי ליה חימוץ אלא ליד פסח: אלא מין בשאינו מינו. שהטעם ניכר זו בטעמא מחייב ולקי זו מן החמור וכו' אמר ר"ל בציגול וותר של מין ומינו דליכא למיקם אטעמא ולא תשמע מיניהו נותן טעם צדדי לאו דאורייתא: טעמו ולא ממשור. כגון חלב שגפול לקדירה או חלב שגפול וימחו שאין ממנו צדדי:

סליק הלכות חלה

הלכות בלאים

א חליה ואינה חליה. בגמרא מפרש להו: חוץ מן הערלה והכלאים. שאע"פ שחליות בצרך נוהגים אף בחולה לדרך הערלה הלכה והכלאים מד"ס כדלקמן: אף החדש. מלאכלו לפני העומר: חליה דכתיב בה בראה. שחלה הכמוצ צבית הארץ כגון כי יצאין: חפלין ופטר חמור. כתיב צה ויהי כי יצאין דפרשת קדש לוי: ונוהגים בין בארץ וכו'. חפלין

מערני יום טוב

מדצריהם ומשני לא אחא מתני' אלא דברים שנוהגים בשל ישראל ובשל עובדי כוכבים וחלה אינה נוהגת בשל עובדי כוכבים ועיין ריש סימן ה' ורצינו הציא זה הירושלמי דפרק קמא דקדושין: [ב] והרי תפילין ופטר חמור וכו'. וכתבו המוספות פירש בקוטרס דנוהג בחול דהא אשכחן בכמה דוכתי דרבנן אמוראי דבצל דנמחי תפילין וכן מצינו בצבורות דרמי צר חמא דהיי מצבל היה לו פטר חמור וא"ת דלמא מדרבנן הוה עבדי וי"ל דמ"מ פריך שפיר דכי נמי מדרבנן הוה עבדי מ"מ ה"ל לתמי צמתי' חוץ מתפילין ופטר חמור דהא חשיב ערלה צמתי' דמשמע בצמין דאין אלא מדרבנן דקתני יורד ולוקח וכו' וא"ת היכי חסוק אדעתין למימר דמנה חליות בצרך אינו אלא"כ נאמר צה ציה והרי הכלאים דלא כתב צה ציה וקרי ליה צמתי' חליות בצרך וי"ל דלעולם היה יודע דמנהו שהיא חובה הקרקע נקראת חליות בצרך אע"ג דלא כ' ציה אלא הוה סלקא דעמיא דלף אותה שאינה חובה הקרקע אלא חובה הגוף אי כתב צה ציה הוה נמי נקראת חליות בצרך ולהכי פריך הרי תפילין ופטר חמור עכ"ל וצדיה מתאיצב נמי מה שעל פירש"י פטר חמור

דברי חמודות

מצרך א"כ בקדושתו של אהרן וזו לאכול תרומה וכך קבלו וראינו אותם מצרכים אפילו בחלת חול"ש שגם אכילת קדשי הגבול כעבודה שנאמר עבודת מתנה אתן את הכהונתם: סליק הלכות חלה

קיצור פסקי הרא"ש

הלכות חדש והכלאים. א חדש וערלה והכנסת האילן נוהגות בחול"ש מן החמור וכלאי הכרס מדרבנן וכלאי זרעים מותרים: הורדס מאוצר החכמה

סליק הלכות חלה

א [א] חוץ מן הערלה והכלאים. ירושלמי אמאי לא תני חלה כלומר שנוהגת בחול"ש

שכ"צ שמונה פשוט בכל מדינות אלו שאין מפרשים רק חלה אחת בלא שיעור ושורפים אותה כמו שהיו עושין כשהיו מפרשים צ' חלות שחלה האור לא היה לה שיעור ומכל מקום נוהגין ליעול כוית וכתב הרמב"ם בסוף ה' תרומה כל האוכל תרומה מצרך צרכת אותו מאכל ואח"כ

רבא אמר לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דגבי קדשים אסור והכא שרי. פירש"י נותן טעם קי"ל דאסור בקדשים כעיקר ממשו של האיסור,,, ורבא לית ליה טעם כעיקר בחולין כדמפרש ואזיל דמדאורייתא ברובא בטיל **אלא מדרבנן** הוא דאסור והכי נמי שמעינן לרבי יוחנן במסכת עבודת כוכבים כל שטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו. והא דילפינן ליה בפסחים (דף מד ב) מנזיר משרת ליתן טעם כעיקר. סבירא להו לאמוראי בתראי דאסמכתא בעלמא הוא ולא מילף הוא,,,,,,

עוד הקשה ר"ת ז"ל דע"כ טעם כעיקר בחולין **דאורייתא** דאמרינן בפרק התערובות אהיה דאמר ר"ל הפיגול והנותר וכו' דקאמר ש"מ נותן טעם ברוב לאו דאורייתא, מתיב רבא העושה עיסה מן החטין ומן האורז יש בה טעם דגן חייב בחלה, מדרבנן. אימא סיפא ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. אלא מין בשאינו מינו בטעמא. מין במינו ברובא והא דר"ל איירי מין במינו. ומעיקרא סבר אפילו מין בשאינו מינו כגון זבח ומנחה. הרי מצינו אף על פי שרוב העיסה מן האורז **כיון שיש בה טעם דגן אזלינן בתר טעמא** ואם אכל כזית מן העיסה יצא ידי מצה **כאילו היתה כולה של חטין**. ועוד דרבי יוחנן גופיה דאמר טעמו ולא ממשו אין לוקין עליו סבירא ליה כרבי עקיבא בפרק אלו עוברין (דף מד ב) ובנזיר (דף לו א) דאמר טעם כעיקר דאורייתא ויליף לה מגיעולי עובדי כוכבים. וליכא למימר דאסמכתא בעלמא היא. דפריך התם והא משרת להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא והא מיבעי ליה לטעם כעיקר אלמא דטעם כעיקר דרשה גמורה היא כמו היתר מצטרף לאיסור דלוקין עליו,,,,,ויש שדוחין ואומרים לרש"י האי דעיסה טעם כעיקר לא איירי בלא ממשות אלא טעם וממשות איכא. שעל ידי קמח של דגן שגלגל בתוך עיסה של האורז נתרבית העיסה ויש בה טעם וממשות ולא דמי לחלב שנפל לקדירה ונימוח שאין ממשות החלב אלא טעם. ונראה לי שאין זה דיחוי שאין ממשות הדגן ניכר בעיסת האורז. ואם נתרבה העיסה ה"נ נתרבה הרוטב שבקדירה מן החלב הנימוח בתוכה,,,,, ופירש ר"ת דטעם כעיקר במין בשאינו מינו דאורייתא. דכיון שנתן האיסור טעם בהיתר **נהפך כולו להיות איסור ולוקין עליו בכזית כאילו הוה כולו איסור**. ואפילו לקולא אזלינן בתר טעמא **ויוצא בעיסת האורז ידי חובתו כיון שיש בה טעם ואפילו רובא אורז**. וילפינן לה ממשות או מגיעולי עובדי כוכבים. וההיא דרבי יוחנן כל שטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו מיירי במין במינו וטעמו וממשו דקאמר דלוקין היינו כשהאיסור בעין ומכירו. טעמו ולא ממשו אסור מדרבנן ואין לוקין עליו דמדאורייתא ברובא בטל. וה"ה אם היה ממש האיסור בעין ולא נימוח רק שאין ניכר אין לוקין עליו כי הוא בטל ברוב. אלא הא קמ"ל דאפ"ה אסור מדרבנן והיינו דנקט דמין במינו בטעמא אף על גב דלא יהיב טעמא זה בזה. משום דבעי למימר טעמו ולא ממשו אסור ועד היכן הוא אסור בכדי דיהיב טעמו במין בשאינו מינו.

ורבינו חיים ז"ל פירש דאיירי שפיר במין בשאינו מינו. **וטעמו וממשו קרי כשיש כזית בכדי אכילת פרס דאז הוי כמו ממשו של איסור**. כיון דיש כ"כ מן האיסור שבתוך אכילת פרס אוכל כזית נעשה כולו איסור. והאוכל ממנו כזית לוקה. כדחזינן גבי עיסת אורז דבכזית ממנו יוצא ידי חובתו אף להקל. וטעמו ולא ממשו היינו היכא דליכא כזית בכדי אכילת פרס ואף על פי שנתן האיסור טעם בהיתר אין לוקין עליו ואף על גב דטעם כעיקר ילפינן מקרא. מסתבר לומר דלא החמירה תורה בנתינת טעם של איסור בהיתר להופכו לאיסור כשהיתר כ"כ יותר על האיסור שאם היה האיסור בעין וניכר בתוך ההיתר בלא נתינת טעם לא היה לוקה עליו דהיינו ביותר מכדי אכילת פרס.

ו קב חטים מצד זה וקב חטים מצד זה וקב אורז באמצע ה קב חיטין מצד זה וכו'. משנה בפרק ד' דחלה נקב אורז וכו'. מה שכתב דנקב אורז נאמנע אינן מצטרפין משנה בפרק נחלה דחלה (מ"ג): וכו' דקב של גוי או קב של חלה הוא הדין של גוי ואיכא לתמוה דמשנה שם שנינו דבר שניתלה חלתו באמצע אינן מצטרפין. ירושלמי שם (ה"ב):

ז וכו' היה ביניהם קב של מין א' מחמשת המינין נד' או קב משל אשה אחרת מצטרפין. גס זה שם ירושלמי:

ח קב של תבואה חדשה וקב של ישנה אין מצטרפין.

משנה בפרק נחלה דחלה (מ"ד) קב חדש וקב ישן שנשכו זו בזו רבי ישמעאל אומר יטול מן האמנע וחכמים אוקמינן ואיתמר עלה ירושלמי (שם ה"ב) יאות אמר רבי ישמעאל כוסמין וחטים ד' מינים הם על ידי שדומה לו את אומר מצטרף

חדש וישן לא כל שכן אמר רבי הילא טעמא דרבנן כוסמין וחטים ד' מינים הם ואין בני אדם טועים לומר שחורמין ומעשרין מזה על זה אבל ישן וחדש מין אחד הוא אם את אומר כן אף הוא סבור לומר שחורמין ומעשרין מזה על זה כלומר אם היה נוטל מן האמנע ונרץ נד' להפריש על כל אחד ואחד מעיסה אחרת שלא הורמה חלמה מחדש על החדש ומישן על הישן כן כתב ר"ש (שם ד"ה יטול) וכן כתב הרמב"ם (פ"ו ה"ד) חה לשונו ולא יתרום מאמנע שמהן אלא יבא עיסה אחרת חדש או ישן נד' ויטמך להם להשלים השיעור: וכו' היה קב חדש מצד זה וקב חדש מצד זה וישן באמצע מצטרפין. שם ירושלמי קב חדש מצד זה וישן מצד זה וחדש נאמנע מצטרף וכן הם דברי הרמב"ם בפרק ו' מהלכות בכורים (ה"י) ומשמע דהוא הדין לחדש מצד זה וחדש מצד זה וישן נאמנע שהוא מצטרף דמאי שנה ומכל מקום יש לתמוה על רבינו למה שינה ממה שהוא ירושלמי:

ט הערשה עיסה מהאורז ומהדגן אם יש בה טעם דגן חייבת וכו'. משנה בפרק ג' דחלה (מ"ו):

דרכי משה

(ב) וכתב הרא"ש בתשובה כלל ב' סימן ב' דאם יש ביניהם דבר שכבר נתקן לא הוי הפסק ומצטרפין נב':

פרישה

למוד לאפוקי כשכל א' חצי קב שאין שיעור חלה עד שיעורו שלשתן יחד שלשתן נקרא החיוב על שם כוסמין שע"י מצטרפין. אשר"י ודמ' יוסף מציאו ע"ש ועיין דרישה: (יב) באמצע "אר" קב של עברום. כן נרץ לומר: (יג) היה ביניהם קב של מין אחר. פירוש מין ד' קבין של חטים או קב משל אשה אחרת מצטרפין פירוש השמי קבין של חטים שהן מין אחד וק"ל: (יד) הערשה עיסה מהאורז ומהדגן. אף על

דרישה

מחטין על השעורים דהא הוי כאילו תרם מהחטין על חצי כוסמין שהם מין חטין ומן השעורים על חצי שני שהן מין שעורים נ' ואפשר לומר דהא אין מפרשין מחטין ושעורים על כוסמין כדלעיל בסמוך אבל אין ראיה משם דשם לש מכל מין שיעור חלה מה שאין כן כאן דנצטרפו יחד לשיעור:

הגהות והערות

מט] הא דהקדש מצטרף כתב הרמב"ם טעמו "מפני שראויה לפדותה וחייב בחלה". וכתב ע"ז הערוך השלחן (סעי' כ) דמיירי שהקדישה משגלגלה דאם הקדישה מקדם וגלגלה הגובר ואח"כ פדאה פטורה כדתנן בפ"ג (מ"ג) וכמש"כ הרמב"ם בפ"ח (ה"ז): [ג] עיין מ"ש הט"ו (בספ"ה) והנקודות הכסף שם על דברים אלו: [נא] "או קב של גוי" כ"ה בדפוסו שלונקי, ואדי אל חגיגארא וכו' פריז ולונדון ובטור שברפור"ר ב"ח. בשאר הדפוסים הגירסא קב של גוי (ללא או) ולכן הגיה הפרישה (באות יב) "או קב של גוי" (בדפוס קניגסברג מילה זו מובאת בסוגריים מרובעים): [נב] הרא"ש שם כתבה עפ"י המשנה בחלה (פ"ד מ"ג) "דבר שניתלה חלתו באמצע מצטרפים שכבר נחתיב בחלה" וכתב שם שכן פירש הר"ש שם: [נג] בפור שברפור"ר ב"ח ובכת"י פריז הגירסא כאן "של מין אחד" ובדפוסו שלונקי "של מין אחד משל חמשת המינים": [נד] וד"ה הט"ו (בספ"ז) "פירוש בין שני קבין חטים היה קב אחד משאר חמשת המינים שאין להם צירוף לחיטין כגון שיפון או מין אחר שאין מצטרפין לחלה כדלעיל סעיף ב' מכל מקום לא חשיב כאן הפסק בין אלו שני קבין חטים כיון שעכ"פ גם זה הוא בר חיוב חלה ע"כ מצטרפים שפיר שני קבין חטים להדדי וכן אם מפסיק ביניהם קב משל אשה אחרת אין מבטלים הצירוף של שני הקצוות אע"פ

שאינו מצטרף לחיוב חלה". ועל הא דקב ממין אחר וכו' מצרפן מסתפק הר"ש אלגזי בפ"ד (סעי' יט) לר' יוחנן הסבור שנוסף לענין חלה הוא מדאורייתא אי נשך כאן הוא רק מדרבנן או גם מדאורייתא: [נה] לפיכך במשנה הגירסא רבי ישמעאל וכו' בב"י. וכתב בהערות על משנה זו "כד"ס שמעון" אבל רבי אלעזר ליכא מאן דגריס: [נו] ברי"ש הגירסא צריך ההמניה הוסיף מלת [הלכן] והב"י גורס "וצריך" (עם ר"י החבור) ולפ"ז א"צ להגהות: [נז] וד"ה הרב"ז "אלא כוותו ז"ל אם רוצה לתקן את החדש יביא חדש וכו' או ישן אם רוצה לפטור את הישן ואם רוצה לתקן את שתיהן יוסיף מן החדש עד שיהא בו כשיעור וכן יוסיף מן הישן עד שיהא בו כשיעור או יפריש עליהם במקום אחר מן החדש על החדש ומן הישן על הישן". והרי קורקוס כתב "נראה מדבריו דבעיסה אחת [לחור] סגי לפי שכיון שיש במין אחד כשיעור ומצויא ממנו חלה על האחר לא יטעה עוד לומר שתורמין מזה על זה שאין טועים בכך אלא כשאין חיוב חלה באחד מהן ורואין שמצטרף יאמרו כמו שמצטרף זה עם זה ה"ה שתורמים מזה על זה אבל כשיש באחת כשיעור לא יטעו" ועיי"ש עוד בדבריו ובש"ך (ס"ק טז) והמהר"ט אלגזי הלכות חלה (אות כ) הכריע ברמב"ם כפירוש הרב"ז. וברמב"ן מבואר שצריך להביא על כל אחד ואחד וכמו שכתב הב"י בשם הר"ש:

בחלה וכו' פירוש שעירב קמח מיטין וקמח אורז ועשה מהן עיסה וצפרק כל הזמנים (דף ע"ג). קאמר דלפילו רובה אורז אוליין בחר טעמא וכיון דיש זה טעם דגן חייבת בחלה מדאורייתא מיהו הראב"ד שהשגות על פי הירושלמי משמע ליה שיהא זה דגן כשיעור חלה מיהו לא בעינן רוב דגן אלא אפילו רובה אורז ורבינו נמשך אחר דברי הרמב"ם דכתב סתם משמע אפילו לית ביה דגן כשיעור חלה נמי אוליין בחר טעמא: **כתב דם יוסף** בשם הראב"ד דלא אמרו במשנתנו אלא באורז ומיטין לפי שהאורז נגדר

ומהדגן (טו) אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה

אף על גב דרובה אורז ואם לאו פטורה: **י' ופ"ש נתן שאור מעיסת**

י' נתן שאור מעיסת חטין לתוך עיסת אורז אם

יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו פטורה: **יש בה טעם דגן חייבת בחלה**

יא (טז) נתן שאור מעיסה שלא הורמה חלתה וכו'. גם זה משנה שם (מ"י)

ומשמע ממשימות אלו דלף על פי

שאין במיטין ח' רבעים כל שיש בכל העיסה ח' רבעים חייבת חס ים זה טעם דגן. והראב"ד בפסקי חלה שלו (שער א) כתב אלא בירושלמי (פ"ג רש"י) אמרו מחמתין דלא כרען שמעון בן גמליאל דרען שמעון בן גמליאל אומר לעולם אינה חייבת בחלה עד שיהיה זה דגן כשיעור רבי יעקב בר יואל בשם ריש לקיש הלכה כרען שמעון בן גמליאל וכן כתב הראב"ד (נדרים פ"ו ה"א) והבין מסתבר כיון דפסקו בן בירושלמי ע"ל ט: **והרמב"ם כתב צפרק ו'**

מהלכות חלה (סג) המעבר קמח חטים וקמח אורז ועשה מהן עיסה חס ים זה טעם דגן חייבת בחלה אפילו היה השאור חטים לתוך עיסת אורז חס ים זה טעם דגן חייבת בחלה. וכתב עליו הראב"ד והוא שיהיה השאור מעיסת חטים ע"כ והוכרח לומר כן מפני שהוא קוצר דלינה חייבת עד שיהא זה דגן כשיעור וסמך שאור אין זו כשיעור ולפיכך הוצרך להעמיד מחמתין דמחייב זה כשנאח מעיסת חטים ויש לחמוה על הרמב"ם שמתאר שירושלמי אמרו מחמתין דלא כרען שמעון בן גמליאל ופסקו שם הלכה כרען שמעון בן גמליאל הרי דסוה למשנה זו מהלכה ולמה פסק כמותה ולפטר שהרמב"ם היה גורס מחמתין כרען שמעון בן גמליאל וכן הוא בפריים שלו והכי פירושא מחמתין דקמי דלף על פי שהאור נגדר אחר החטין אינה חייבת בחלה עד שיהא זה טעם דגן כרען שמעון בן גמליאל דהיינו כשיעור דקאמר רען שמעון בן גמליאל כלומר שיהא זה דגן כשיעור שיתן זה טעם דגן ויש הוכחה לפירוש זה מדקמי בתוספתא (פלה פ"ג ה"א) העושה עיסה מן החטים ומן האורז רען שמעון בן גמליאל אומר אינה חייבת בחלה עד שיהא דגן כשיעור ואין אדם יואל ידי מוצבו בפסח עד שיהא זה כשיעור והשם אי כשיעור עיסת חלה קאמר מה מעלה ומוריד זה לענין לנאח ידי מוצבו בפסח אלא ודאי כשיעור דקאמר היינו שיהא טעם דגן כדפרישית ולא משמע ליה דכשיעור דקמי לענין פסח היינו שיהא זו חס כדאי אכילת פרס חדל דדוחק לפרש בשיעור דרישא שיעור עיסת חלה ושיעור דקיסא חס כדאי אכילת פרס ועוד דמשמע ליה ז"ל דלף על פי שאין זו חס כדאי אכילת פרס יואל

רבינו מפרש דלא דוקא מיטין אלא הוא הדין שאר מיטין שהם דגן נח והרמב"ם (נדרים פ"ו ה"א) כתב מיטין ואורז כלשון משנתנו: **י' נתן שאור מעיסת חטין וכו'.** משנה סוף פרק ג' דחלה ואף על גב דכבר מן האי דינא נעושה עיסה מן קמח החטים ומן קמח האורז וכו' וכדכתב רבינו בסמוך חור ושנה דין זה צנחן עיסת שאור לאורזי דלפילו נעיסת שאור של מיטין שלא הורמה חלתה דהיינו טבל ומתן הסם (פ"ג מ"י) דהטבל אסור מערובתו בכל שהוא הני מילי במינו אבל שלא במינו כי האי עיסת שאור של מיטין דנתערבה נעיסת אורז אינה אסורה אלא צומח טעם אבל חס אין זו טעם דגן פטורה והיינו טעמא דהא דטבל אסור בכל שהוא משום דכשם שהיתרו בכל שהוא דמיטה אסת פוטרת את הכרי כך הוא אסורו (ע"ז ע"ג): והאי טעמא לא שייך אלא צמח במינו והכי משמע מלשון הרמב"ם צפרק ו' (ה"א) שכתב המעבר קמח מיטין וקמח אורז ועשה מהן עיסה חס ים זה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו פטורה אפילו היה השאור מיטין לתוך עיסת אורז חס ים זה טעם דגן וכו' אלמא דמפרש מחמתין דעיסת שאור דלמא להורות רשומא דלף על פי דנתערב עיסת שאור של טבל לתוך עיסת אורז אינו אסור בכל שהוא וכדפרישתי וק"ל: **ובתב הראב"ד** שהשגות על

הך דשאור והוא שיהיה השאור מעיסת חטים ע"כ ואחלז לטעמיה שסובר גבי עירב קמח מיטין וקמח אורז דלינה חייבת עד שיהא דגן כשיעור חלה וסמך שאור אין זו כשיעור ולפיכך הוצרך להעמיד משנתנו דשאור דמחייב שם זה טעם דגן כשנאח מעיסת חטים אבל רבינו דלא כתב כן אולא לטעמיה דלגבי עירב קמח מיטין וקמח אורז לא נריך כשיעור דגן והכי נמי גבי שאור אפילו אינה חלה מעיסת חטים נמי חייבת בחלה כשיש זה טעם דגן וכבר האריך בזה יוסף לפרש למה פסקו הרמב"ם ורבינו בסתם דמשמע דלא בעינן כשיעור חלה מן הדגן וירושלמי פסק דנעיק כשיעור עיין שם:

יד נתן שאור מעיסה שלא הורמה חלתה וכו'. משנה סוף

זה אדם ידי מוצבו בפסח וכמו שכתב הרב המגיד צפרק ו' מהלכות פסח (ה"ה) שהוא דעת הרמב"ם והרמב"ן (ה"ל פלה ג) ו"ל טב:

יא נתן שאור מעיסה שלא הורמה חלתה לתוך עיסה שהורמה חלתה וכו'. גם זה משנה שם (מ"י) הטעם שאור מעיסת חלה הורמה חלה ונתן לתוך עיסה שהורמה חלה חס ים לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבונו ואם לאו מוציא חלה אסת

גם דאין דגן שיעור חלה. רבינו עובדיה (פלה פ"ג מ"י). אבל רבינו י"ל שסובר כהראב"ד דאמר שנריך שיהא דגן לתוך שיעור חלה חס לא שנאמר האיל שסמך דבריו מיירי בכל ענין: (טו) אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה. ונריך ליתן אחד מכ"ד מכל העיסה כיון שיש דגן בכל העיסה וטעם כעיקר דאורייתא וכלאילו כולו מין דגן וכדאמרין בסמוך בשאור חס מפרש מיניה וביה דנריך להפריש אחד מכ"ד בכל העיסה: (טז) נתן שאור מעיסה שלא הורמה וכו'. נראה דוקא שאור אבל עיסה כל זמן שאין לה שיעור חלה אינה מוצלת וק"ל סא. מורי ורבי (נצאורו לעזר):

פרישה

גם דאין דגן שיעור חלה. רבינו עובדיה (פלה פ"ג מ"י). אבל רבינו י"ל שסובר כהראב"ד דאמר שנריך שיהא דגן לתוך שיעור חלה חס לא שנאמר האיל שסמך דבריו מיירי בכל ענין: (טו) אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה. ונריך ליתן אחד מכ"ד מכל העיסה כיון שיש דגן בכל העיסה וטעם כעיקר דאורייתא וכלאילו כולו מין דגן וכדאמרין בסמוך בשאור חס מפרש מיניה וביה דנריך להפריש אחד מכ"ד בכל העיסה: (טז) נתן שאור מעיסה שלא הורמה וכו'. נראה דוקא שאור אבל עיסה כל זמן שאין לה שיעור חלה אינה מוצלת וק"ל סא. מורי ורבי (נצאורו לעזר):

הגהות והערות

נח שיפית הטור מודגשת יותר באורח ריש סימן תג שכתב שם יואם עירב אורז עם אחר מאלו המינים ועשה מהן עיסה אם יש בה טעם דגן יוצאים בה חייבת בחלה אע"פ שרובה אורז: ועיין בש"ך כאן (ט"ק יז) הטורען שגם הרא"ש (בסימן ח) סובר כשיטה זו. ודע והתוספות במנחות (כג: ד"ה אלא) מביאין גירסת ח"ל "עשה עיסה מן החיטין ומן האורז (ומן השעורים ואורז) אם יש בה טעם דגן" וכו'. וגם הרמב"ן בה"ל בכורות דף לא כתב ששעורים דינם כחיטים ומצטרפים עם האורז. אבל מודגש ברמב"ן שדין זה אינו בכוסמין שיפוח ושבלת שועל. נמצא שיש בטוגיתנו ג' שיטות הרמב"ם והראב"ד הסוברים שדוקא חיטים ואורז מצטרפים, התוספות והרמב"ן הסוברים שה"ה בשעורים והרא"ש והטור

עם ציונים מהש"ך

כג. משנה ג' פרק ד' דמלה:
 כד. ירושלמי שם [הלכה ג]:
 כה. שם במשנה הזוהרת מפני שכבר נתחייב בחלה:
 כו. גם זה שם בירושלמי:
 כז. משנה ד' פרק ד' דמלה וכתבתי:
 כח. ירושלמי שם [רמב"ם שם ג' ו']:
 כט. משנה ו' פרק ג' דמלה:
 ל. פשוט לרבא זכאים דף ע"ח ע"א:
 לא. משנה סוף פרק ג' דמלה:
 לב. שם משנה ח':

ציונים לרמ"א

עם ציונים מהש"ך

ד. תשובת יד הרא"ש ככל ב' [סימן ג' ו']:
 ה. ב"י [עמוד פא ד"ה ומ"ש] היה קב. נדעת הטור שם:

הגהות והערות

[יח] כ"כ דרכי משה [אות ד] בשם. ועיין להלכה השומר [ס"ק כט] שהקשה דהא משנה מפורשת [מלה פ"ד משנה ג], וגם הרא"ש שם הביאה לראיה לדבריו:
 [יט] כן הוא בדפ"ק, וכן הוא בירושלמי [מלה פ"ד הלכה ג] שהוא מקור דין זה. אולם בעור [עמוד פא] הנוסח "אמר" [וראה שם הערה ג], וכן הוא נוסחת הר"ש [שם משנה ג ד"ה ירושלמי] והרא"ש [ה"ק, מלה סימן יב] בירושלמי, וכן היא נוסחת הגר"א שם. וראה פסקי מלה להרשב"א שער א':

[כ] אולם בלגוס אר"ם [סימן תנג סעיף ג] משמע דלדור נס בשאר מינים די בטעם דגן. ועיין אליה רבה שם ס"ק ח':

[כא] נוסף ממנהדרת למעבר

מל"ו:

[כב] כן העיקר מחנה אפרים [מעשר יב, יח], וכן הוא בר"ש כח"י, אולם לפנינו בר"ש לא כתב "דעטם בעיקר דאורייתא". וראה הערה כו:

[כג] תוקן ממנהדרת אמ"ד

מע"א:

[כד] תוקן ממנהדרת למעבר

מל"ו:

יד אינם מצטרפים. כיון דהאמנע אינו צדין חלה: מו מצטרפין. דאף על פי שעכשיו היא פטורה, כיון שהיתה צדין חלה מצטרפת. וכן בסעיף ו' כיון שהם צדין חלה מצטרפין: מז אינם מצטרפים. דאף על גב דגבי כוסמין עם חטים או

שעורים מצטרפים אף על גב דשני מינים הן הואיל ודומין זה לזה [סעיף ו], כל שכן בחדש וישן דחד מין הוא, שאני התם דהכל יודעים דשני מינים הן ולא שייך למטעי, אבל הכא כיון דמין אחד הן גזרו בדבר, שאם אחת אומר שיצטרפו יאמרו שתורמים מזה על זה, ואסור לתרום מן החדש על הישן או להיפך, הכי אמרין בירושלמי [מלה פ"ד הלכה ג]. ולפי זה משמע דמכל מקום צריך להפריש על כל אחד ואחד מעיסה אחרת שלא הורמה חלתה, מן החדש על החדש ומן הישן על הישן, וכן כתבו ר"ש [שם משנה ד ד"ה יטול] והרמב"ם [בכורים ג, ד] וב"י [עמוד פא ד"ה קב שלן]. וכן צדין, דהא כיון דמן התורה חייבים בחלה מצטרפים וחייבים בחלה, ודאי ללא אחי גזירה דרבנן לאפקועי אסורא לפטרה מחלה וקאכיל טעלים. וכן כתב העטרת זהב [לגוס סעיף ח]:

יז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה. דלדור גריר אחר החטין, כן כתב העטרת זהב [שם סעיף טו] [כ]. ולפי זה משמע [דוקא] [כא] בחטין ואורז אוליין בחר טעם וכמו שכתב הרשב"א [פסקי מלה סוף שער א]. אבל מהטור [עמוד פא-פג] משמע להדיא דהוא הדין לכל

חמשת מיני דגן, וכן משמע בראש"י [ה"ק, סוף מלה; חולין פ"ו סימן לא] והוא הדין אם נתערב עיסה שאינה של שאור שלא הורמה חלתה לתוך עיסה שהורמה חלתה דינא הכי, דהא הך טעמא דטעל אסור בכל שהוא בזה נמי שייך, ואדרבה בזה שרי טפי להפריש מיניה וזיה דיש צילה בדבר לה, ובשיעור חלה שפירש אי אפשר שלא יהא צו [משאור] [מעיסה] [כז] שלא הורמה חלתה, וחלה אין לה שיעור מן התורה. אבל בשאור כתב בתרומת הדשן סימן ק"ל דמודה הרא"ש [ה"ק, מלה סוף סימן ו] דאין צילה, ולפי זה צריך לומר הא דשרי הרא"ש [שם סימן טו] בשאור לפרוש מיניה וזיה היינו דוקא בשאור שלא הורמה חלתה כדמיירי התם להדיא, והיינו מטעמא דכתב התם דטעל אסור בכל שהוא צמינו ונעשית כולה [פסולה] [טזולה] [כז] לחלה. ולפי זה בשאור של עוצד כוכבים שנתערב בעיסה אין להפריש מיניה וזיה להרא"ש, דהא אין צילה ואיכא למיחש דלמא אחי לידיה [ה]

ערך להם למהרי"ק ש

שכר [סוף סעיף ז] היה ציינים עיסה שכבר הורמה חלתה מצטרפין: [סוף סעיף ח] וחדש באמצע מצטרפין. והוא הדין איפכא חדש משני נדדין יסן בלמנע:

הגהות רעמ"א

שכר (א) [ש"ך סימן יח] והוא הדין אם נתערב. ויש לעיין, דהא הר"ש [מלה פ"ג משנה ח ד"ה אס] כתב ואין זה כמפרש מחזיק על הפטור, שאין השאור בטל בעיסה דעטם בעיקר דאורייתא [כז], וכן כתב הרא"ש בנשואו [כלל ג סימן ג] בשם הר"ש עלה דמשנתו דלא דמי להאיא דמנחות (דף ל"א ע"א), דהתם כיון דנתערב בטל המעט מדאורייתא, אבל בזהאיא דמלה כיון דשאור עבד

באר היטב

אין צד שיעור, וכן להיפך: (י) אינם. כיון דהאמנע אינו צדין חלה, [ש"ך ס"ק יד]: (יא) מצטרפין. ואף על פי שאינם מצטרפין לחזיו חלה מכל מקום לא חשיב כאן הפסק, [ט"ו ס"ק ז]: (יב) ישנה. זהו מדרכנן, מטעם גזירה שמה יצא להפריש מזה על זה כיון שהם מין אחד, [ט"ו ס"ק ח]. ומצואר צ"י דלצריך להפריש לכל אחד ואחד מעיסה אחרת שלא

גליון מהר"א

אם רוצו יין מנצח צורא פרי הגפן. ועיין ט"ו שם [ס"ק א] וצמנן אצריהם [ס"ק ג]:

אוצר מפרשים

לחלה, אבל שאור של פטור שנתערב בעיסה כו' דילמא אחי לידיה שאור של פטור כו', עכ"ל, וזה תימה, דאם כל שהו של טבל עושה עיסה גדולה כאילו כולה טבל, קל וחומר דעיסה גדולה של טבל תעשה שאור כל שהו שכתובה כאילו גם הוא טבל, ושפיר יכול להפריש מיניה וזיה כמו בדין הראשון. גם מה שכתב עוד בדבור זה אינו מוכן לי, דהש"ע לא בא אלא ליתן טעם למה צריך אחד ממו"ח כנגד כל העיסה, ואין מקום להאריך כאן. ולכאורה הדעת נוטה דהמחמיר בספא משום סברא דאין בילה ראוי שיחמיר גם ברישא. מיהו בחלת חוצה לארץ יש להקל בכל גזונא, כן נראה לענ"ד:

(כפי אפי' הגאון הגדול המפורסם כמפורסם "שאר יצחק אביד" ור"פ דההלכותיו וי"א)

ד [ש"ך סימן יח] והוא הדין אם נתערב עיסה שאינה של שאור ש"א הורמה חלתה לתוך עיסה שהורמה חלתה דינא הכי וכו'. נראה כנותן לענין אפרושי מיניה וזיה הוא דינא הכי, אבל להפריש מעיסה אחרת עליה לא שרי אלא בשאור שנתערב, דאל לא היה כמפרש מן החיוב על הפטור מן התורה משום דלטעמא דהא ואלא בטל, אבל עיסה שנתערבה דמן התורה בטלה ברובה, אי מפריש עליה מעיסה אחרת החייבת הוה ליה כמפרש מן החיוב על הפטור, וכמו שכתב הר"ש במשנה [מלה פ"ג משנה ח], ע"ש. ומכל מקום יתר דברי הש"ך בס"ק זה ורמב"ם י"ט נפלא ממני במה שכתב דאפילו אם תמצא לומר אין בילה בשאור אפילו הכי יכול להפריש מיניה וזיה משום דטבל אסור בכל שהו ונעשית כולה טבולה

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - יח י"ד ט (ער - שלג) / קארו, יוסף בן אפרים (עמוד 229) 34170 הודפס מאוצר החכמה

24

ד. משנה פרק ג' דמלה
[משנה ז; וזמח ע"ה, א] וכתבו הרמב"ם [חמץ ומלח] צפרק (י) [ו] [הלכה ה; מגיד משנה שם בשם הרמב"ם הלכות חלה ל"ב, א; רמב"ם ה"ק חלה סימן ע"ו]:

ציונים לרמב"א

(ד) תרומת הדשן סימן קי"ג;
(ה) מהר"ל [הלכות מאכלות אסורות בפסח עמוד קל"ה];
(*) דרכי משה שם:

פשוטי שרד

(ג) שם פק"ב ומהר"ל כתב שפ"א וכו', נל"ל: (ג) שם ובדרכי משה כתב דאפילו שאר שמנים מותר לתלות אפילו במקום שיש לחוש שיפלו לתבשיל דאין אוסרים וכו', נל"ל:

הגהות הסמ"ע

תנן פסח א' וכן מותר להדליק בשמיני הנעשים מהם. ובתורמת הדשן (ח"א סימן ק"ג) כתב שהעולם נהגו אין [סור] בשמיני שנעשו [ממיני קטניות] בפסח ע"כ:

הגהות והערות

(ט) הלשון משונה, ראה לגבי שרד, תפילת השקל וזילקוט מפרשים שם תוספת שבת והנהגות הגר"צ פריקל. ומהמדות לעמדתו הנכונה "נדיענד אין לאסור":
(י) עיי' בפסקי יב"ד וכו' פ"ק ה. וז"ע בסימן תנ"ג לאלף אברהם אות א ד"ה ומ"ש והמוס', ובמשניות וזהו אות ג, ובספר ההנהגה השאלה והנאכל סדר א' אות י:

(יא) עיי' שם פני משה ובמראה הפנים שכן הלא הניקח השנה:

(יב) עיי' דמשמך אלעזר שהקשה בתוספות ליתא להאי קושיא מוזכרים, לא בתוספות נעדרה וזה ולא בחולין, רק בראש חולין (י"א) סימן לא אות כ, ע"ש: (י"ב) התירין של ר' חיים וי' אליהו הוצא נרש"א בשם ר' נחמן, וכו' בחידושי הרשב"א חולין נ"ג, ע"ה ועיי' בתורת הבית הקהל שם, א, והוצא נרש"א יו"ד סימן א' קנה, א, אך יש נרש"א תוספת שאין צבית הקהל שלפניו "ככל חלי שיעור" שהוא אסור דבר מותר:

(יד) תוקן ע"פ ציבור הגר"א יו"ד פ"ק ס"ח, כ"כ הוצאת אליהו, עמוד על קושיא זו בנ"י שם קנה, א ד"ה ומ"ש, והפרישה אות י, אך עיי' דמשמך אלעזר, וז"ע:

(טו) עיי' סימן תס"ד:

(טז) בני שמואל הלכות

(י"ז) [תעניות] דף קל"ח:

(גמ"ו) (מ"א)

ב מותר להדליק בשמיני. (ו) ומהר"ל [הלכות מאכלות אסורות בפסח עמוד קט"ק] כתב שלא להשתמש בשמן במקום שיש לחוש שיפלו לתבשיל, כי כותשין אותו במכתשת ששורין בו שעורים, ואפילו שכן לא ידליק בפמטות (א) שמשמשין בהם כל השנה, שהן מתחממות מכת השמן, עכ"ל. (ב) ודרכי משה [אות ג] כתב דאפילו שאר שמנים אין אוסרין נדיענד (ט) אפילו ידוע שכתשו אותן במכתשת ששורין בו שעורים, דאפילו נתרעצו בו משהו בטל בששים קודם הפסח. ואין לומר שקיבל טעם מהמכתשת, דדוקא בדבר חריף אמרינן אגב דוחקא בלע, כמו שכתב ציורה

לשנות (ז) (ח) מיהו פשוט דאין אוסרים נדיענד (י) אם נפלו מוך אסורה, עיי' הטעם בסימן ת"ס (כ) התבשיל וכן ב מותר (א) להדליק בשמיני הנעשים מהם (י) ואין אוסרים אם נפלו למוך התבשיל (י"א) וכן ג' מותר (י) להשהות מיני קטניות צבית (ט) חרע אלקלי"א (י"א) [ח] (י"א) ואני"ש ואליינד"ר אינן מיני קטניות (ט) (ד) ומותר לאכלן בפסח כן נראה לי:

ב ד [ט] העושה עיסה מן החטים ומן האורז (י) אם יש בה ד' (ה) טעם דגן (ט) וי"א יוצא בה ידי חובתו בפסח:

(תרומת הדשן סימן קי"ג). כתב צ"ש נוחלין [אזהרה האכלה] טוב להחמיר שלא לאכול אפי"ס וקמ"ל עד יום האחרון, כי אי אפשר לצרם יפה: ד טעם דגן. ודוקא שיש בו כזית (ט) צכדי אכילת פרס, כן נראה לי להחמיר, עיי' צכ"י [ד"ה ואס]:

חק יעקב

גם כן עמד על החקירה שהוא חמץ גמור, והשומע שמע וטעה, עד כאן לשונו: [ט] ואני"ש ואליינד"ר אינן מיני קטניות ומותר להאכלן בפסח. וכתב הט"ז [ס"ק א] ומכל מקום צריכין בדיקה שלא יהא בהם מאחד מחמשה מינים. וכן נהגו כשנותנים אותם לתוך המשקה שקורין לקרי"ץ, ונכון שכל בעל הבית בעצמו יבדוק, ולא יסמוך על בדיקת נשים וקטנים, עיי' בספרי מנחת יעקב כלל מ"ו ס"ק ל"ב. גם בכמון שקורין קימ"ל נוהגין היתר, וקצת מחמירין באלו המינים. ועיי' בחשובת מהר"ל סימן כ"ה שכתב שני דעות בכמון, והט"ז [שם] כתב לחלק בין כמון לכמון וו"ל, קרא"ס קימל אסור, פעל"ד קימל מותר, עכ"ל. ולענד"ר אין להחמיר יותר, וגם קטניות עצמו חומרא בעלמא הוא, והבו דלא לוסף עלה. ועיי' לקמן סימן תס"ד מדין החרדל: [י] אם יש בה טעם דגן. ואפילו אין בו כזית בכדי אכילת פרס, והוא כדעת הרמב"ם [חמץ ומצה ו, ה] והרמב"ם [הלכות חלה ל"ב, א] והרא"ש [ה"ק הלכות חלה סימן טו] והטור והמגיד משנה [שם], דלא כהרשב"א [פסקי חלה סוף שער א] והראב"ד [שם] דסוברין דבעינן דוקא כזית בכדי אכילת פרס (ובמ"א בסימן ר"ח ס"ו נפל טעות בדפוס, שכתב בשם הרשב"א להיפך, ועיי' בב"י ד"ה ואס). וכתב גיסי הרב בספרו אליהו זוטא [ס"ק ג] מדכתב הב"י בשם הרשב"א דבאורו בעינן דוקא כזית בכדי אכילת פרס, ובבירה דעה סימן שכ"ד [רסו, א דבור ראשון] כתב בשמו דכל זה דוקא באורז וחטים, ולפי זה בשאר מינים בעינן דוקא רוב דגן, ודלא כעולת שבת [ס"ק ב], וצ"ע, עד כאן לשונו. ובאמת לדעת הרשב"א דבריו נכונים, וכן ראייתו בדברי הרשב"א להדיא בפסקי חלה שלו, והוציא כן מהירושלמי [חלה ריש פ"א], יע"ש. אכן לדעת הרמב"ם וסריינו דבאורו אפילו אין בו כזית בכדי אכילת פרס יצא, אם כן בשאר מינים סגי בכזית כדי אכילת פרס, וכן מבואר ומשמע להדיא מלשון המגיד משנה הובא בב"י, וזה כוונת בעל עולת שבת עיי' בו. ובמ"א [ס"ק ד] פסק דיש להחמיר דבעינן כזית בכדי אכילת פרס אף באורז, והוא חומרא יתירה נגד משמעות הראשונים והסכמת האחרונים כאן ובבירה דעה סימן שכ"ד: [יא] יוצא בה. ולא אמרינן דאורז מבטל טעם דגן, כמו דאמרינן לענין מרור שמבטל טעם מצה, ועיי' לקמן סימן תע"ה [ס"ק יב] ובתוספות במנחות דף כ"ג ע"ב ד"ה [קסלקא דעתך] [א]:

באר היטב

(ב) התבשיל. אפילו ליכא ששים ג"כ מותר באכילה, מכל מקום רוצ עכ"פ בעינן, דאס לא כן לא מקרי תערובת כלל, דהוי כאוכל התבשיל מקטניות עמו, חק יעקב [ס"ק ו]. כל מיני הריפות שקורין גרופין העשויים מה' מינים אסור להשהות צבית, שמלתמין אותם צמים קודם כמשה. ואס עבר עליו פסח אסורין בהנאה, עיי' חק יעקב [ס"ק ח]. וכתב אליהו זוטא [ס"ק א] שהורה זקינו הגאון לאחד ששכח גרופין, למכרו לעכו"ם. ותמיה לי דבסימן תס"ז [סעיף ב] מבואר לאיסור. אחר זמן רב מצאתי בחק יעקב [שם] שגם הוא תמה על זה, ע"ש: (ג) להדליק. ומהר"ל אסר צמקוס שם לחוש שיפלו לתבשיל. (כי כותשין במדוכה שכותשין בהם שעורים. ודרכי משה שרא ביה נרגא, דאפילו הכי מותר המאכל דבטל קודם פסח, ואין לומר שקיבל טעם מחמת דוחקא, דזה אינו אלא בדבר חריף, יורה

דעה סימן (צ') [צד], הגא"א. עיי' מה שכתבתי סוף סימן תמ"ו. ומשמע מהר"ל דמותר לאכול שכן יום פסח, מ"א [ס"ק ג], ע"ש: (ד) ובותר. ומכל מקום צריכין בדיקה שלא יהא בהם אחד כמו קמח ונקרא בערים האלה סאג"ו, וזה נעשה ממוח עץ של הינדא ומותר בפסח. אך בעיר לונדריש נתחכמו לעשות כדמותו והוא מקמח חטים ונקרא אריני"ה די סאג"ו, ושל לונדריש ניכר לבקיאים שנעשה מקמח, זה שמעתי מגביר ומשכיל כו', ע"ש. וכתבתי זה למען דעת לדקדק דבר, כי לפעמים חכמי הרופאים מצווים למי שיש לו חולי ומיחוש לאכול סאג"ו, וצריך לדקדק בפסח שהוא אותו הבא מעץ אינדא, לא זולת: (ה) טעם דגן. ועיי' בספר שו"ת בית אפרים [אורח] סימן י"ג שהארכתי בענינים אלו, ובסימן ר"ח [ס"ק יב] כתבתי המורם משם פסקי דינים בקצרה, ומשם תלמוד לכאן:

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - ז' או"ח ז (תכט - תצד) / קארו, יוסף בן אפרים (עמוד 282) 34170 הודפס מאוצר החכמה

התבשיל, (יב) וכן מתר להשהות מיני קטניות בבית (תרומת הדשן סימן קיג). וזרע אקליז"א (מהרי"ל) ואני"ס¹ אלינדר"ר אינן מיני קטניות, ^ד(יג) ומתר לאכלן בפסח, כן נראה לי: **ב. יהעושה עסה מן החטים ומן האורז (יד) אם יש בה טעם דגן, יוצא בה ידי חובתו בפסח: ג. [*] אם לא בררו (טו) החטים מאכילת עכבר, (טז) אין בכך פלוס:** הגה (יז) וכן אם לא בררו ממנו אותו דגן שצמח. (יח) מיהו צריך

ד משנה פרק ג דחלה וכתבו הרמב"ם בפרק י. ה לדעת הטור ותשובת הרמב"ן בסימן קי.

שערי תשובה

כן זריזין מקדימין לחרף את הקאפי" קדם פסח, וגם לעין קדם שקולים אותם לברר משם תעורבות ארו ושאר מינים להיות נקזה מכל, משום חמרא דפסח, וברכת טוב תבא עליהם. ועין בשבות יעקב שם שכתב בטי"א, שמעתי שרבים פורשים לפי שיש חשש ופאות שמשמשין בטי"א ואחר כך חזורים ומיבשים אותם למכר, ושמה נשתמש תחלה עם חמץ, וכן שמעתי משלמים וכן רבים, לכן שומר נפשו ירחק מהם, כי בפסח צריך הרחקה טפי כו', ומכל מקום נראה שאין לחוש לכלים שנחבשל בהם טי"א או נשפך מהטי"א לחוץ המאכל, ויש נוהגין החר בטי"א שבאה מן התגרים אשר במדינות גדולות, וגם הבקאים מעידים שהוא כשר לפסח על ידי שמכירים במקרא וטעם וריח, שיש הבדל בין טי"א שנחבשלה ונתיבשה, לבין הטי"א הנכא כדרך גדילתה ולא שלט בה אור לבשלה כלל: (ב) ומתר. עין באר היטב וכתב בתשובת חיים שאל חלק ב סימן לח, שיש מין אחד נראה כמו קמח ונקרא בערים האלה סאג"ו, וזה נעשה ממנו עץ של הינדא ומתר בפסח, אך בעיר לונדריס נתחכמו לעשות כדמותו והוא מקמח חטים ונקרא ארינ"ה די סאג"ו, ושל לונדריס נכר לבקאים שנעשה מקמח זה, שמעתי מגביר משכיל כו', עין שם, וכתבתי זה למען דעת לדקדק בדבר, כי לפעמים חכמי הרופאים מצוים למי שיש לו חלי ומחוש לאכל סאג"ו, וצריך לדקדק בפסח שהוא אותו הכא מעץ הינדא לא וולתו: (ג) **טעם דגן.** ועין בספר שו"ת בית אפרים סימן יג שהארמתי בענינים אלו, ובסימן רח כתבתי המורה משם פסקי דינים בקצרה ומשם תלמד לכהן:

באר היטב

ד. ומתר. ומכל מקום צריכין בדיקה שלא יהא בהם אחד מחמשה מינים. כתב גיש נוחלין טוב להחמיר שלא לאכל עני"ס וקמ"ל עד יום אחרון של פסח, כי אי אפשר לבררם יפה. וט"ז כתב, שמעתי שמחלקים, אותו שקורין קרא"ם קמ"ל מביאים אותו ממדינות אחרות אסור, שצריעין דומה לדגן, אבל אותו הנקרא פעל"ד קמ"ל מתר בפסח. והחק יעקב כתב, לעניות דעתי אין להחמיר יותר, דגם קטניות עצמו חמרא בקלקא הוא והבו דלא לוסף עלה: **ס. טעם דגן.** ודקא שיש בו פזית בכדי אכילת פסח, מגן אברהם. והחק יעקב מתיר בארז, אפלו אין בו פזית בכדי אכילת פסח: **ו. עכבר.** דמעט רק שבפי עכבר אינו מחמין חטה קשה, ולכן אפלו אין ששים נגדן שרי בדיעבד. ונלא הרי כמבטל אסור לכתחלה, דאין פננתו לבטלו אלא לטחנן. ושב"א ורמב"ן. והקשה פרי חדש, הלא מבטלו קדם פסח וכלה התר הוא. ומסיק הואיל ומעורבו על מנת לאכל בפסח, הרי כמבטל אסור, עין שם. וחק יעקב כתב ע"ש רמב"ן דנשיכות עכבר הוי כמי פרות, ואפשר דדוקא חטה, אבל שעורה ממהר להחמין, מגן אברהם. ועין לקמן סימן תסו סעיף ד:

אפרים סימן יג שהארמתי בענינים אלו, ובסימן רח כתבתי המורה משם פסקי דינים בקצרה ומשם תלמד לכהן:

באר הלכה

כן אסור כל קטניות, עד כאן לשונו שם, ופרוש דבריו, שיש מיני חטים שבשנה שאינה כתקונה משתנות ונראות כמיני זרעונים, ועל כן אסור כל מיני זרעונים: **ג. [*] אם לא בררו החטים וכו'.** מלשון זה משמע דלכתחלה צריך לברר אותם הנשוכים מעכברים, אבל בטור וכן בלבוש איתא, שאין צריך

משנה ברורה

דכתישת המכתשת נותנת טעם בזיתים, וליכא ששים בזיתים נגד הטעם, וכדלעיל בסימן תמו סעיף ח, עין שם, ועל כן בשמן זית לכלי עלמא צריך לזהר שלא לתלות הגר בקרוב לשלחן, שלא יטף על מיני מאכל: **(יב) וכן מתר להשהות וכו'.** רוצה לומר, אפלו נפלו עליהן מים, דבשאר תבואה כהאי גוונא אסור להשהות, בהא לא גזרינן, דלא קבלו עליהו רק לאסור אכילתן. והוא הדין "דמתר להנות מהן: **(יג) ומתר לאכלן בפסח.** ומכל מקום צריכין בדיקה "שלא יתערב בהן אחד מחמשה מינים, ועל כן יש אומרים "דטוב להחמיר שלא לאכל עני"ס וקמ"ל עד יום האחרון, כי אי אפשר לבררם יפה, ועין בש"י וחק יעקב בזה: **ב. (יד) אם יש בה טעם דגן.** ומשמע "דאפלו אין בעסה שעור חטים שיהא פזית בכדי אכילת פסח גם כן יוצא אינו יוצא מזה כדלעיל, שאני הכא כיון שמחברים ביחד טבע האורז להיות נגרר אחר החטים וכשמתחמץ החטים מתחמץ גם כן האורז, ולהכי דינו כחטים. ^ט וכל זה בחטים וארז, אבל אם ערב קמח חטין עם קמח דחן וכהאי גוונא, או אם ערב קמח של שאר מיני דגן עם קמח ארז ועשה ממנו מצה, אינו יוצא בה ידי חובתו בש"ש טעם דגן, אלא אם כן יש בה קמח דגן שיהא פזית בכדי אכילת פסח, דהינו שבכל פסח ממנה יהא פזית מצה פזית מקמח דגן, שבשעור פזה חשבינן כל העסה פלה כדגן, ויוצא ידי חובתו "בשאוכל פזית מן העסה. ויש אומרים שאפלו "בחטין וארז אין יוצאין ידי חובת מצה אלא בש"ש חטים בארז כדי אכילת פסח, ובשאר מיני דגן, אפלו בכדי אכילת פסח נמי לא מהני לאחשובי כל העסה ככלא דגן, "אלא אם כן יש רב דגן ומעוט ארז או שאר מינים, דאז בטל האורז ברבא והוי ככלא דגן. "ולכתחלה נכון להחמיר בשל תורה פסברא האחרונה, ^ז ובשעת הדחק יש לסמוך אסברא ראשונה: **ג. (טו) חטים.** והוא הדין ^{כא} שאר מיני דגן: **(טז) אין בכך פלוס.** שאין הגרגיר מחמין ממעוט רק שבפי העכבר, ולכן ^{כב} אפלו אין ששים נגדן שרי בדיעבד. ועין לקמן סימן תסו מדין אכילת עכבר בקמח ומה שכתבנו שם: **(יז) וכן כו' שצמח** (שקורין אויס גיוואקסין)² רוצה לומר, דאף שדגן שצמח מחמת לחלוחית הארץ, הוא חמץ גמור, מפל מקום כשלא ברר אין לאסור לפי שמתבטלין בתוך החטים הפשרים, ^{כג} ומתר לטחנן הכל ביחד. והסכמת "הרבה אחרונים דמתר לאפות אפלו בפסח, ואף דבפסח אסורו במשהו, כבר נתבטל קדם פסח בששים, וקמח בקמח מקרי לח בלח ואינו חוזר ונעור, ^{כד} מיהו, בעל נפש יחמיר לעצמו לאפות קדם פסח כש"ש מצמחים: **(יח) מיהו צריך לראות וכו'.** קאי ^{כו} רק אדגן שצמח ולא אדלעיל:

שער הציון

יא. מגן אברהם: **יב.** ט"ז ושאר אחרונים: **יג.** מגן אברהם בשם יש נוחלין: **ב. יד.** כן כתבו האחרונים: **טו.** הרמב"ן והרא"ש וסיעתם, והעתיקים האחרונים: **טז.** הנינו דלא בעינן שיאכל כל אכילת פסח, וסברא זו לא נזכרת אלא בראב"ד, ושאר הפוסקים לא הזכירוהו, ונחש לעין בודעת הרשב"א דכתבו הפוסקים משמו דסבירא לה כהראב"ד דבעינן פזית בכדי אכילת פסח, אם גם פזית סבירא לה כהראב"ד דבעינן שיאכל את כל הפסח, אחר כך מצאתי באור זרוע שגם הוא סבירא לה לדינא כהראב"ד דגם בארז וחטים בעינן דוקא שיהא בה כשעור, אבל זה לא זכר דבעינן שיאכל כל הפסח: **יז.** הוא דעת הראב"ד והרפנו חננאל המובא כהרא"ש והרשב"א ואור זרוע: **יח.** הרא"ש בסוף דבריו בהלכות חלה, והרשב"א בפסקי

תרומה: 1. שבת (צמח לתבלין) 2. צמח וגדל.

גדולי הקדש

5

סעי' י' (בנ) שאור מעיסה חמים כ"י. אף ששטאור בא מעיסה
 סעי' דס שטאור וסוא סבל. ואף ס' ס' כן
 זליכא סעס דנן צעיסה שטאור דפסל סאור כס'. באור. דלן סבל
 אסר כ"ס אלס צמיור. ונס מצוס מחמץ ליכא דלורו וכווס'. אינו בא
 יד' חיתור גמור אלס קיוסא צעלמא. מייו גס צסלס סיה שטאור סבל

של

[illegible]

שם סערי' י (ה) נתן פארר מעיקת חסין לעיקת אורז כוי . גיז מחנ' פיי

28 אוצר החכמה - דעת קדושים - מליחה, בשר בחלב, הלכות קטנות (מזוזה, חדש, ערלה, כלאי אילן, כלאי בגדים, פדיון בכור, בכור בהמה

פרי מגדים אורח חיים פתיחות פתיחה להלכות פסח

ד. אמר הכותב ראיתי להעתיק סוגיא א' מגמרא דבני מערבא במס' חלה עמוקה מאוד ומוכרח אני להאריך בה. וזו צורתה עלה דמתני' העושה עיסה פ"ג מ"ז קאמר מתני' כרשב"ג דאמר אינה חייבת עד שיהא דגן כשיעור' כו' הלכה כרשב"ג א"ר הילא רבנן דהכא ורבנן דתמן (מא"י ובבל) אמרו עד שיהא רובה דגן וטעמא דגן רב הונא אמר טעמא דגן אף על פי שאין רובה דגן מתניתא פליגי על רב הונא עירב בה שאר המינים עד שיהא רובה וטעמה דגן סתר לה במינים אחרים (חוץ מאורז שנגרר אחר החיטים) מתניתין פליגי על רב הילא הנותן משאור חטים לאורז אם יש טעם דגן חייבת ואם לאו פטורה. בגין ניתני דבתרה הטבל אוסר במינו בכ"ש כו' [וע"ש בטר הכי שצקיל וטרי ר' הילא בשם ר' יוחנן טעמא דגן אף על פי שאין רובה דגן] עכ"ל העתקתי מדפוס אמשטדרם הת"ע לפרט עם פירוש הגאון מהר"ר אליהו ז"ל:

והנה פירש שם המפרש גרס מתני' דלא כרשב"ג וכ"כ הר"ש ואמנם הכ"מ בה' ביכורים פ"ו הי"א כתב שגירסת הר"מ ז"ל מתני' כרשב"ג שיהא כשיעור' היינו שיהא טעם דגן וא"צ שיהא בחיטים כשיעור' חלה וכ"כ הב"י בי"ד שכ"ד יע"ש גם מ"ש המפרש הא דפריך מתניתא פליגי על דר' הילא הנותן משאור חטים (משנה י' פ"ג דחלה) דתנן יש בה טעם דגן אף על פי שאין רובה דגן לא הבינותי כלל דממשנה ז' נמי ה"מ למפרך דתנן אם יש טעם ואפ"ה מפרש ר' הילא רובא וטעמא דגן ה"ה משנה י' כן גם התירוצ' בגין כו' לא יתישב שפיר ולע"ד נראה לפרש דההיא דשאור חטים מעיסה שנתחייבה בחלה מיירי וכדתנן בסיפא אם כן למה אמרו הטבל אוסר בכ"ש במינו כו' ומש"ה לא בעי רב הילא רובה דגן ובטעמא לחוד סגי דלא בטיל תו דטכ"ע מ"ה וכיון שיש כשיעור' חלה מעיסת חטים פשיטא דחייבת מ"ה וכמ"ש הרשב"א והראב"ד בהשגות שם וכי אמר ר' הילא דבעי' רובא דגן באין בה שיעור חלה כמו קמח חטים בקמח אורז כה"ג בעינן שיהא רובה דגן נעשה הכל כדגן וכדבעינן למימר לקמן אי"ה. וא"ש הכל הקושיא והתירוצ' בגין כו' משא"כ לפי שפירש המפרש ז"ל דשאור נמי בעינן שיהא רובה שאור ודוחק גדול דשאור משמע שאין ראוי לאכילה בוודאי ל"ש רובא שאור כלל ולמ"ש ניהא:

ה. ולהבין פלוגתא דר' הילא ורב הונא ובשאור מינים שאין חטים או חטים בשאר מינים שאין אורז וברייטא מפורשת שם דבעינן רובה וטעמה דגן לא אוכל הבין לה דנהי דנימא הנך אמוראי דסברי טכ"ע לאו ד"ת ומיבטל בטל אכתי רובה דגן למה לי ושלא כזית כא"פ לכ"ע ד"ת אף לרש"י בשלמא אי אמרינן כל שלימות אפי' קמח בקמח הוה טכ"ע דרבנן לרש"י הוה א"ש כאן דרב הילא ורב הונא פליגי באורז עם חטים דלר' הונא הואיל ואורז נגרר בתר חטים ומהפכו לטעמו ממש כדבעינן למימר לקמן בעזה"י כל שיש טעם דגן ור' הילא סובר דלא אכפת לן בהכי אי סובר עיקר הטעם דבחלה בעינן דווקא חמשת המינים מלחם ולא כל לחם לא מג"ש ממצה ובמצה ידעינן כל שבא לידי חימוץ כו' דלטעם זה שפיר אורז נגרר אחר חטים ובא לידי חימוץ משא"כ לטעם מלחם ולא כל לחם לא מהני מה שאורז בא לידי חימוץ עם חטים ומש"ה בעינן רובא דגן כמו שיראה הרואה בירושלמי פ"ק דחלה ה"א ובמפרש שם ד"ה כמה דתימא ועיין ברא"ש סוף מסכת חלה דף קכ"ו ב' דפוס פיורדא התקל"ה מה שכתב בשם הרמב"ן ז"ל ותבין וא"ש משא"כ לכל הפוסקים זולת רש"י דפסקו כזית כא"פ בטכ"ע וודאי דלא בטל ואוכל כזית כא"פ לקי וי"א דאף חייב כרת א"כ למה זה לרב הילא בעינן רובא דגן ובשאור מינים כ"ע מודים דבעינן רובא דגן כמו ששנינו בתוספתא הוא כזית כא"פ שהוא חלק שמינית או חלק שישית (עסי' תרי"ב (ס"ג) [ס"ד] יע"ש) סגי לכל היותר דתו לא בעל החטים באורז או בשאר מינים לכ"ע. וש"מ דרב הילא ורב הונא ור' יוסי המוזכר שם בשם רבי יוחנן כולהו חלוקין על ר"ש בן לקיש דפסק כרשב"ג אלא מתני' כפשטה אם יש טעם דגן אעפ"י שאין בה שיעור חלה בקמח חטים חייבת בחלה ומש"ה פליגי דרב הילא אמר שיהא רובה

וטעמה דגן הא לא"ה אף שיהא כזית כא"פ כיון שאין כשיעור חלה מ"ג וחומש ביצה בקמח חטים פטורה אבל אם רובה דגן בתר רוב אזלינן ונעשה כדגן¹:

(אמר ההדיוט הכותב בפריי ל"ד בפתיחה להלכות תערובת צ"ח כתבנו נתערב חתיכה א' היתר בשנים איסור ואכל א' מהן אי לקי דאם לקולא בטל מאחרי רבים כל שכן לחומרא ובמ"כ דף נ"ו ב"ג כתב בפשיעות דאין לוקין דאין היתר מצטרף לאיסור ועמ"ל פ"ו דמעילה בדין סלע הקדש שנתערב בחולין מזה ולדידי צ"ע דלאו מטעם היתר מצטרף לאיסור קאתינן כאן אלא דהרוב מהפכו לקולא ומותר לאדם א' לאכול הכל כבס"י ק"ט ב"ד רק מחמירין שלא לאכול אדם א' כ"ש לחומרא שיהא כאיסור ומכאן אתה רואה כן: ואפשר הואיל ורובא דגן נגרר טובא האורז אחר הדגן ומ"מ צ"ע מתוספתא ובשאר מינים ברובא לרב הונא דלא גרירי וממ"נ רובא מה מהני אי יש כשיעור אין צריך רובא דגן ואין כשיעור מה מהני וש"מ לכאורה דהרוב מהפך למיעוט כמוכח וכאמור:

ו. אם כן הדברים ברורים דמש"ה פסק הר"מ ז"ל בהלכות בכורים פ"ו ה"א דלא בעינן שיהא דגן כשיעור מ"ג וחומש ביצה אף דר' יעקב בר אידי בשם רשב"ל הלכה כרשב"ג הא קמן דר' הילא ורב הינא ורבי יוסי חולקין על זה וסוברים דלא בעי שיעור חלה בדגן לחוד דאל"כ איך יצויר פלוגת' זו דרובא דגן והר"מ ז"ל לשיטתיה בפט"ו ממ"א דכזית כא"פ ד"ת אף בנימוח וכאמור והשתא הוה דינא הכי באורז עם חטים דווקא אף שאין בדגן שיעור חלה כל שיש טעם דגן חייבת מ"ה בחלה כרב הונא וכו' יוסי שם דא"צ רובא דגן הואיל ואורז נגרר אחר החטים וכמ"ש המפרש בפ"ק שם דעיקר הטעם שאין אורז ושאר מינים חייבים בחלה ואין י"ח במצה שאין באין לידי חימוץ (וכ"כ הר"מ ז"ל בפ"ו ה"ד מחו"מ לא מלחם ולא כל לחם ויליף חמץ מחלה אלא חלה מחמץ יליף) ואורז עם חטים בא לידי חימוץ ובפ"ע אין מחמץ ומש"ה לרב הונא כל שטעמו דגן דיש כח בטעם הזה לחמץ את האורז חייבת בחלה וי"ח בפסח אף על פי שאין כזית כא"פ דבעלמא טכ"ע דרבנן אורז עם דגן יוכל לחמץ הכל נעשה כחטים (עיי' ברא"ש סוף ה' חלה בשם הרמב"ן ז"ל ומ"ש הרא"ש ז"ל אבל להלכה פסקין אף שאין כזית כא"פ י"ח בפסח וחייבת בחלה בחטים ואורז ומטעם גרירה וכאמור וע' לבוש תנ"ג וי"ד שכ"ד האריך ונתן טעם משום גרירה ולמ"ש א"ש וכמ"ש המפרש דאורז עם חטים נעשה הכל חמץ וי"ח במצה וחייבת בחלה דיליף לחם ממצה) משא"כ חטים ושאר מינים הפטורים או אורז עם שעורים דלא גריר אם יש כזית כא"פ ואכל כל הפרס י"ח במצה ואם לאו רובא דגן אפשר דיוצא דהמעט נעשה כרוב ובזה צ"ע כמ"ש"ל ובחלה אם יש כשיעור מדגן כל שיש טעם טכ"ע ד"ת ולא ביטל וחייבת בחלה מ"ה ואם אין כשיעור חלה מדגן אז אם רוב דגן כתוספתא נעשה המעט כרוב כמ"ש"ל ובסמוך אבאר אי"ה דשיטת הרשב"א אינו כן:

ז. והנה הב"י ב"ד שכ"ד הביא דעת הרשב"א דוקא אורז וחטים וכ' עוד דבעינן שיעור חלה כראב"ד ומשמע ודאי דאורז וחטים כשיש שיעור חלה מחטים וטעם חטים אז חייבת בחלה הא שאר מינין רובה דגן כתוספתא וכדפריק לה התם בירושלמי והטעם נראה לי דבעינן רובא דגן בשאר מינים אף שיש כשיעור מדגן וכזית כא"פ ד"ת י"ל דאם רוב ממין אחר אין מניח לחטים לבוא לידי חימוץ ושוב אין חייבת בחלה ואין י"ח בפסח דבעינן בא לידי חימוץ כצ"ל לסברת הרשב"א ז"ל אבל כבר כתבנו דהר"מ ז"ל סובר אף שאין שיעור חלה ומש"ה בעינן בשאר מינין רובא דגן הא יש כשיעור חלה כל שיש כזית כא"פ בשאר מינים ש"ד ובאורז עם חטים אף שאין כשיעור חלה דמגרר ואף שאין כזית כא"פ חייבת בחלה וי"ח בפסח ולדידן בשאר מינים ר"ל חטים עם שאר מינים או שעורים ואורז אם יש שיעור חלה א"צ כזית כא"פ דטעם כעיקר ד"ת ולא בטל וכאמור:

ע. והבנין יחזקאל (לוא יט) תמה על דבריו, שבדין ביטול ברוב נלמד מהפסוק (שמות מג ב) 'אחרי רבים להטות', ושם התחדש שכששני דיינים אומרים חייב ודיין אחד אומר פטור, הולכים אחר הרוב. ומזה למדנו גם כן לענין איסורים, שאם התערב מיעוט היתר ברוב איסור, המיעוט בטל ברוב. אבל כשהתערבו חטים ואורז אין מקור שיהיה בהם ביטול ברוב, מאחר ואינם מתנגדים זה לזה, שהרי אין בחטים לכדם שיעור חלה, ומדוע הפרי מגדים סובר שגם בזה יש ביטול ברוב. והרמב"ן (הל' חלה ע"י קמ"א) כתב, שבעיסה משאר מינים צריך שתהיה רובה מדגן, ויהיה בה דגן כשיעור. ומבואר מדבריו שלא די שרוב העיסה מדגן, אלא צריך שיהיה בה דגן כשיעור. והמהרי"ט אלגאזי תמה מדוע לא מספיק שרוב העיסה מדגן, הרי המיעוט שאינו מדגן בטל ברוב הדגן, וכתב שאין סברא לומר שאין בכח הרוב ליצור חיוב חלה, נראה שם שהוכיח כן בדברי הרמב"ן. ובזכרון שמואל (פ"י י) תירץ, שהגם שיש בכח הרוב ליתן דינים על המיעוט, אבל כל זה דווקא כשהדין חל על הרוב, אבל כשעדיין לא חל על הרוב שום דין, אינו יכול ליתן דינים על המיעוט.

אלא שכתב שם דלכתחילה ראוי לחוש לדעת הראב"ד.
ובשעת הדחק, יש לסמוך על דעת רבנו (הרמב"ם).

קמח תערובת של רוב מינים החייבים בחלה, ומיעוט הפטורים:

עכשיו נדון בקמח העשוי מתערובת של דגנים ¹ החייבים בחלה, עם מינים הפטורים מחלה. אלא שנעסוק בקמח שרוב התערובת היא מן המין החייב בחלה.
הפרי מגדים אורח חיים פתיחות, פתיחה להלכות פסח אות ו' כתב:
"בחלה ... אם אין כשיעור חלה מדגן,
אז אם רוב דגן כתוספתא, נעשה המעט כרוב (כאילו שכל התערובת היא דגן)".
וא"כ, כשיש רוב דגן, לא צריך שיעור שלם קמח חטים, אלא מספיק רוב שיעור קמח, ומיעוט מינים אחרים.
וכלשון המשנה ברורה סימן תנ"ג ס"ק י"ד:
"בחטין ואורז, אם... יש רוב דגן ומיעוט אורז או שאר מינים,
דאז בטל האורז ברובא, והוי ככולה דגן".
פירוש: אני מתייחס למיעוט כמי שאינו, אבל מאידך הוא כן משלים את השיעור.
◇ כך שהמיעוט לא קיים להפריע...
◇ אבל מאידך הוא כן נמצא שם, ומשלים את השיעור.
וכך יוצא – הלכה למעשה:
שאם יש ק"ג קמח, ועוד 200 גרם של סוכר, קוקוס ועוד,
הואיל ובסך הכל יש 1.200 ק"ג, ויש רוב דגן, צריך להפריש חלה מן העיסה.
ולא כפי שחושבות הרבה נשים, שאם יש להם 1 ק"ג קמח, אין מצווה להפריש חלה מן העיסה. זה לא נכון !!!

הרכיבים שבאים כתחליף לקמח:

אלא שצריך לדייק:
שהתורה חייבה "לחם" בהפרשת חלה.
ו"לחם" הם חמשת מיני דגן. ואם אנו מוסיפים מינים אחרים לקמח,
אם המינים האחרים הם במקום קמח דגן – כגון קמח תפוחי אדמה או קמח אורז,
אם אני מחליט שהעיסה היא חייבת בחלה, אני מודד את הקמח עם תחליפי הקמח שבעיסה.
אבל את הסוכר, לא מוסיפים לקמח כתחליף לקמח דגן.
וכמו כן המשקה, שלא מוסיפים כתחליף לקמח, אלא כחומר שמדביק את הקמח,
ולי (הגרא"צ הכהן שליט"א) ברור שהפרג דומה בזה לקמח תפוחי אדמה,
מפני שהפרג בא בתחליף לקמח. ולכן מחשיבים אותו לשיעור העיסה.
גם קוקוס, ניתן לעשות עוגה או עוגיה כמעט רק עם קוקוס,
כמו בעוגיות קוקוס לפסח, שניתן לעשות אותן כמעט עם רק קוקוס, ללא קמח תפוחי אדמה כלל.
ביצים – שהם משקה, וזה ברור שלא מצטרפים לחשבון.
סוכר – הוא תבלין או משקה. ולא נחשב בשיעור העיסה.
דבש – דומה לסוכר, לכן לא נחשב בשיעור העיסה.
תבלינים - בוודאי לא מצטרפים לחשבון.

כלל ב' סי' א' דברכה שלא לשם היתול אינו אסור מה"ת. ועיין עוד במ"ב סי' רט"ו ס"ק כ'. במחלוקת הראשונים בזה ואכמ"ל.

ומש"כ באות י"ז בשיטת הראשונים הנה כ"ת בעצמו סיים דפשטות הלשון משמע כן.

ומש"כ באות י"ט דהחלת לחם לא הכריע, הנה הכלל בפוסקים דמש"כ בפנים הוא העיקר, ובפנים הביא רק שיש מגדולי המורים שכתבו דאם נתערבו המים די בכ"ש מים. משמע שלזה דעתו נוטה בצירוף דהשו"ע מחייב במי פירות.

ומש"כ בסתירות בדה"ח והקיצור שו"ע לענין דבר שטיבולו במשקה הוה כבר הערתי מכל זה שם בסי' ל' אות ח'. וכבר כתבתי שם דשאני התם דבלא"ה דעת התוס' דר"ל דבזה"ז אין חיוב ליטול ידיו לדבר שטיבולו במקשה, ועדיין צ"ע ע"ש. אבל כעת נראה להוסיף דכאן י"ל דלהראב"ד בלא"ה י"ל דחייב כאן בחלה אפי' בלי מים כלל וכנ"ל. ע"כ סגי כאן אפי' במקצת מים וכמש"כ בשער המלך ושאר האחרונים.

ובענין ס"ס כבר נתבאר לעיל הכל על נכון.

ועכשיו יצא לאור ספר "מבית לוי" פסקים ממרן בעל שבט הלוי שליט"א, וכתב שם ג"כ כן, ע"ש בדף שני"ה אות י' וז"ל עיסה שנילושה במי פירות שנתן לתוכם אפילו מעט מים חייבת בחלה, אע"פ שהרוב מי פירות ואם מערב משאר המשקין, צריך שיהיה בהם רוב כנגד מי הפירות ע"ש.

הכו"ח ביקרא דאורייתא

שלמה

סי' כ"א: צירוף לשיעור חלה המינים השונים שמערכים בעיסה

שאלה: העושה עיסה ומערב בתוכו מינים שונים כגון קורנפלור (קמח תירס) אבקת קקאו, או אבקת סוכר וכדו' אבקת קוקוס וכדו' האם הכל מצטרף לשיעור חלה.

הנה כמדומה המנהג שלא מחשבים אלא הקמח בלבד, ולענ"ד מנהג זה צ"ע, ויש לחוש לחומרא לצרף הכל לחלה, ולכן באופן שיש שיעור ע"י צירוף שיפריש (בלא ברכה), ויותר טוב שיוסיף עוד קמח שיכול להפריש עם ברכה.

ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואדם יוצא בה י"ח בפסח".

וכן נפסק הלכה למעשה במ"ב ובשו"ע הרב לענין מצה בשו"ע או"ח תנג סעי' ב שמעיקר הדין פסקינן כדעה ראשונה - שגם בקמח שאר מינים שעירב עם קמח דגן אם יש כזית בכא"פ יוצא, ואפי' אוכל רק כזית מהתערובת המכילה מיעוט שאינו דגן. ובמצה שהוא חשש תורה כתבו שיש להחמיר כשי' הרא"ש שבעי' רוב דגן. אבל עכ"פ ברוב דגן "נהפך" הכל לדגן גם המיעוט.

ובשעה"צ שם טז כתב לדחות שיטת הראב"ד מההלכה שפוסק שבעי' שיאכל "כל" הפרס כדי שיהיה מהחטה לבד כזית עי"ש.

בשו"ע יו"ד שכד סעי' ט "העוסה עיסה מהחטים ומהאורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה אע"פ שרובה אורז ואם לאו פטורה".

ואע"פ שכתב הט"ז שם בשם הב"י בשם הרשב"א דה"מ אורז לפי שנגרר אחר החטים אבל שאר המינים לא, הכוונה שבשאר מינים לא סגי ב"טעם" לבד כש'רובה' ממין אחר - אלא בעי' "כזית בכדי אכילת פרס" או "רוב" מהדגן - ורק אז "נתהפך" הכל לדגן וא"צ שיעור חלה מהדגן לבד. וכמבואר כל זה בראשונים - ברמב"ן הלכות חלה דף לא עמוד א. ובהרא"ש בהלכות קטנות (מנחות) הלכות חלה סימן טו. ויסוד הדין מהמשנה "העוסה עיסה מזו החטים

וכן נראה במג"א רח ס"ק טו שבאורו סגי בטעם אפי' פחות מכזית בכא"פ, אבל שאר מינים בעי' כזית בכא"פ ואז הכל נתהפך לדגן.

וא"כ תימה על מנהג העולם שעכ"פ ברוב דגן לכו"ע אמרי' שהכל נתהפך ומצטרף לשיעור חלה. עד כדי כך שקי"ל שיצא חובת מצה אפי' שהוא חיוב תורה, וא"כ כ"ש לחלה לחומרא, וגם מעיקר הדין קי"ל שסגי אם יש כזית בכדי אכילת פרס. (ולש"ך סגי בטעם כדלעיל)

וא"כ לכאורה בעוגות שלנו שיש בדרך כלל רוב דגן, ומוסיפים הרבה מינים לכאורה כל יצטרף לשיעור.

וא"כ כל הני מינים הנ"ל שנותנים לעוגה מצטרף לשיעור. ולכאורה מיני נוזלים כמו שמן וכו' דינו

וכן פוסק בשו"ע הרב סי' תנג. וכן בסי' תמב קו"א ח' כתב שפסקינן כרבנו חיים^א שהכל "נתהפך" להיות כדגן.

ופשיטא שחלה ומצה דינם שווה כמבואר במשנה להדיא, וכן מבואר בכל הראשונים הנ"ל להדיא. ואם לגבי מצה דאורייתא מהני רוב או כזית בכא"פ להפוך את כולו לדגן ויוצא בזה י"ח - כ"ש שיש לחוש כן לענין חלה^ב.

ודעת הש"ך נראה שם בהלכות חלה שאפי' בתערובת פחות מכזית בכא"פ יש להחמיר שהכל נהפך אם יש בו טעם דגן^ג.

הרא"ש, ולכן לא חילק הטור שבעי' בכא"פ. ובבית אפרים דין י"ג כתב לתמוה עליו שלא יתכן כיון שהני ראשונים מייירי באורז עם חטים דווקא והטור כתב בכל ה' מיני דגן וא"כ אין זה מטעם גרירה של אורז.

ומש"כ הש"ך מהרא"ש, כנראה כונתו ע"פ ר"ת הסובר טעם כעיקר דאורייתא, וס"ל לר"ת שא"צ שיהיה בתערובת כזית בכא"פ, וגמ' דכזית בכא"פ מייירי רק במין במינו (ששם לא מורגש הטעם ואין דין טעם כעיקר) וטעמא דגריר דנקט הירושלמי זה רק במצה שבעי' שיבא לידי חימוץ, וכתב בבית אפרים הנ"ל דס"ל דלר"ת גם לוקה בטעם לחוד. ולא קי"ל כירושלמי עי"ש. וכנראה ס"ל שהרא"ש שמצריך רוב זה רק במצה שבעי' שיבא לידי חימוץ ולא בחלה עיין להלן. (ורמזו לשיטה זו בבה"ל רח סעי' ט' ד"ה אינו מברך לבסוף בהמ"ז)

ובחזו"א יו"ד קצו בסופו גם הבין מהש"ך שכונתו שה"ה שאר מינים (ול"ד מיני דגן) והקשה על הש"ך וסובר שה"ה לענין חלה בעי' רוב לשי' הרא"ש דהרי הגמ' יליף חלה ממצה ובמצה ילפינן שאין קרוי לחם אלא הבא לידי חימוץ.

אמנם בשו"ע הרב בקו"א תמב ח' הנ"ל נראה לא כן, שהרי כתב שלברכות סגי בכא"פ, וגם בהלכות ברכות בסדר ברכת הנהנין פרק ח הלכה ג. ופרק ג' עי"ש שלא הביא כלל שיטה שצריך שיהיה רוב דגן אע"פ שהביא שי' הראב"ד שי"א שצריך לאכול כל הפרס, וע"כ הביאור כנ"ל שדין הרא"ש לא נאמר אלא לענין מצה בלבד.

ובבית אפרים כתב לבאר שי' הטור בחלה כהש"ך וביאר שס"ל כסמ"ג שחולק על הירושלמי וכתב להדיא דלאו דווקא אורז אלא ה"ה שאר מינים.

ולכן כתב שגם בפחות מכזית בכא"פ אם אכל כדי שביעה יש לברך בהמ"ז, לחשוש לשיטת ר"ת שטעם כעיקר דאורייתא אפי' בכל שהוא.

א. הובא בטור יו"ד סי' צח וברא"ש חולין צח.

ב. ודעת המ"ב לחדש בסי' רח ס"ק מג על השו"ע סעי' ט' שלענין ברכות בעי' שיאכל כל הפרס, וצ"ע שהוא בעצמו פוסק בסי' תנג לענין מצה דלא כהראב"ד, והביאור בזה שאזיל לשיטתו דברכות שאני מחלה ומצה כמו שרמז ע"ז בבה"ל ד"ה אינו מברך לבסוף בהמ"ז. אמנם לענ"ד דבריו צ"ע וכל המקורות שהביא בשעה"צ מ"ה - הגר"א דה"ח והשע"ת כולם סוברים כן גם לענין מצה וחלה לחוש לשיטת הראב"ד, אבל המ"ב לשיטתו שלא חושש במצה מנ"ל לחלק לענין ברכות, ואכמ"ל, ובמקו"א הארכתיו בזה.

ג. ז"ל הש"ך "דאורז גרירי אחר החטין כן כתב העט"ז ולפי זה משמע בחטין ואורז אזלינן בתר טעם וכמ"ש הרשב"א אבל מהטור משמע להדיא דה"ה לכל ה' מיני דגן וכן משמע באשר"י דתלה הטעם דכיון דטעם כעיקר דאורייתא."

ונראה שאין כונתו דווקא ה' מיני דגן עם אורז, ולא עם שאר קטניות, שהרי לא מצינו גרירה אלא באורז עם חטים דווקא, אבל בשאר מיני דגן אין שום הבדל אם זה עם אורז או עם שאר מיני קטניות, אלא כונתו אפי' שאר מינים שאינם אורז. וכן כתב בבית אפרים סי' י"ג שכן משמע מלשון הש"ך שהוכיח מלשון "טעם כעיקר" שכתב האשר"י. וכ"כ בפמ"ג (א"א רח-טו) שכתב ז"ל "דביו"ד סי' שכד בש"ך ז' יש אומרים חטים ואורז דווקא דגרירי בתריה, ויש אומרים כל מיני דגן דטעם כעיקר דבר תורה, ולפי זה אף ה' מינים דגן עם קמח דוחן מעם כעיקר נהפך כולו וכו' בחלה וברכה" אמנם מהב"י בסי' תנג נראה שהבין שדין גרירה שייך גם באורז עם שאר מיני דגן, שביאר שיטת הטור שכתב שאורז עם כל אחד מהני מינים גריר, וביאר שהטור לא כתב דווקא בכא"פ כיון שס"ל כהרמב"ן והרמב"ם שאורז גריר בכ"ג וכ"כ

וצ"ב בסברא מחודשת זו וגם הגדר המדויק בזה כל מין לגופיה, וכמינים הנ"ל.

ויש רבנים שאמרו שאה"נ הכל מצטרף.

ואולי צריך לחלק בין כל מין לגופו, שבעי' שיוכל המין הזה בפנ"ע להיות עיסה כעין בצק, ולכן קצף של ביצים לא מצטרף (אפי' שנעשה גוש גדול וכו' ויל"ע) וכן י"ל שסוכר גם א"א לעשות ממנו כדור ועיסה בפנ"ע (כיון שנמס עם מים לבד), וגם קקאו אולי אע"פ שיכול לעשות ממנו כדור אבל אינו נילוש יפה כבצק, וצ"ע (שעכ"פ ביחד עם מינים אחרים הם נהפכים לחלק מהבצק ממש). וכ"ז היא סברא חדשה בלי מקור, ועכ"פ לכאורה קורנפלור שהוא קמח תירס ודאי יכול להעשות עיסה, וכן אולי גם קוקוס כן.

כמים שפשיטא שלא מצטרף (כמשמעות השו"ע שמשערים בקמח), אבל בקצף של ביצים (כמו בטורט) שבפשטות הוי כאוכל או כמשקה, ועכ"פ השאלה המצויה ביותר היא בסוכר, שהוא ממש כעין קמח קטניות, שהוא אוכל מוצק וטחון לגרגירים כמו קמח (ואינו נמס כמים בעת הלישה) ובפרט קורנפלור הנ"ל.

ושאלתי כמה רבנים שאלה זו: ויש שרצו לחלק בסברא בין שאם ניתן כ"תבלין" להטעים העיסה שבזה לא נאמר דין צירוף, אלא רק בקמח ממינים שונים הניתן למאכל ומטרתו כעין הקמח חטים, אך צ"ע לחדש בלי מקור כאלו סברות.

ויש שטענו שפשיטא שבשר טחון לא מצטרף כיון שלא נהיה כעין לחם וכו' וא"כ ה"ה הני מינים הנ"ל,

העולה מכל הנ"ל שיש לחוש לצרף לשיעור כל הני מינים לשיעור חלה.